

Oplegvel Collegebesluit

Portefeuille C. van Velzen\M. Divendal
Auteur Dhr. N.B. Kluwen
Telefoon 5113049 E-mail: nbkluwen@haarlem.nl
CS/CC Reg.nr. 2009 / 89610
Bijlagen
B & W-vergadering van 19-05-2009

Onderwerp

Second opinion gemeentelijk rioleringsplan

DOEL: Besluiten

Het college is door de Raad opgedragen invulling te geven aan motie B9/063 “de burger niet de dupe (van aanleg nieuw riool)”. Met het besluit op deze nota wordt hier invulling aangegeven.

B&W

1. Het college besluit de conclusies van het rapport te betrekken bij de kadernota.
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties
3. Het besluit van het college wordt ter bespreking voorgelegd aan de commissie Bestuur

COLLEGE BESLUIT

Onderwerp: Second opinion gemeentelijk rioleringsplan

Inleiding

In de begrotingsbehandeling 2009 werd gesproken over het voornemen om de rioolrechten met 16% te verhogen. Dit was voor de gemeenteraad aanleiding om, onder de titel 'burger niet de dupe (van aanleg nieuw riool)', motie B9/063 in te dienen.

In deze motie wordt het college opgedragen om:

1. De gemeenteraad zo spoedig mogelijk een helder en duidelijk overzicht te geven in de kosten van de noodzakelijke rioolvoorzieningen;
2. Deze kosten te voorzien van een onderbouwde "second opinion"
3. Voorstellen te doen om de investeringskosten te verlagen teneinde de lasten voor de burger gelijk te houden;

De verhoging van het rioolrecht niet in te voeren;

Besluitpunten college

1. Het college besluit de conclusies van het rapport te betrekken bij de kadernota.
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties
3. Het besluit van het college wordt ter bespreking voorgelegd aan de commissie Bestuur

Beoogd resultaat

Met deze nota en bijgevoegde rapportage wordt invulling gegeven aan de uitvoering van motie B9/063.

Argumenten

Onderstaand zullen een aantal hoofdconclusies uit het onderzoek als argument worden weergegeven.

- De wijze waarop het GRP is opgesteld, voldoet aan de formele eisen. Zo is het GRP opgesteld conform de leidraad riolering, is in overeenstemming met de Wet Milieubeheer en zijn de benodigde procedures gevolgd. De lasten zijn op een juiste wijze bepaald, maar bij de vorming van het fonds is ten onrechte rekening gehouden met de mogelijkheid van rente toevoeging. Hierdoor zal de maximale omvang van het fonds lager zijn dan waarmee is rekening gehouden.
- Door de omvang en het hoge operationele gehalte van het GRP zijn de strategische keuzes met de daarbij behorende risico's niet goed uit de verf gekomen.
- Om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen zijn andere keuzes mogelijk, waardoor de omvang van de noodzakelijke investeringen wijzigt. Het is niet op voorhand te zeggen hoe groot deze impact financieel is, maar naar verwachting zal het totale volume niet substantieel veranderen. Laat staan dat dit leidt tot wezenlijke verandering van het tarief.
- De verhoging van het rioolrecht blijft noodzakelijk om de noodzakelijke lasten te dekken. Wel is het mogelijk om terug te gaan naar de oude systematiek, waardoor op middellange termijn de tarieven minder zullen stijgen. Dit betekent dat het tarief bepaald wordt aan de hand van de

verwachte jaarlijkse kosten en er geen extra opslag wordt gedaan om de lasten in de toekomst te beperken.

Kantttekeningen

Door de wijziging van dekkingsmethodiek zal er geen voorziening worden opgebouwd voor de nivellering van het tarief. Hierdoor zullen de lasten voor de burger vanaf 2026 door blijven stijgen.

Uitvoering

Bij de begroting 2010 zal het tarief van de rioolheffing worden bepaald op basis van een rechtstreeks doorrekening van de verwachte kosten naar het rioolrecht.

Verder zullen de aanbeveling uit het onderzoek worden overgenomen en uitgevoerd:

1. De tariefsverhoging door te voeren en wel op zodanige hoogte dat hiermee een 100% dekkingsgraad van de lasten ontstaat.
2. Bij het opstellen van de het GRP 2012-2017 de systematiek te evalueren.
3. Een duidelijke knip te maken tussen het beleids- en beheerplan enerzijds en onderhouds- en investeringplanning aan de andere kant. Waardoor er duidelijk keuzes gemaakt kunnen worden.
4. Bij investeringen aangeven hoe deze bijdragen aan de doelstelling van het GRP, te weten duurzaam en doelmatig om op deze wijze ervoor te zorgen dat dit tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten kan geschieden. Alternatieven die meer bijdrage aan deze doelstellingen maar afwijken van het voorgenomen beleid, kunnen hierdoor de voorkeur hebben.
5. Nader onderzoek naar de benodigde personele middelen en de zorg van de provincie omtrent dit punt. Hiermee moet invulling gegeven worden aan besluitpunt 4 van de raadsnota Gemeentelijk Rioleringsplan 2007-2011: “de kosten voor de verbrede rioleringszorg, de kosten per formatieplaats en de normering van de ambtelijke kosten in samenhang met alle intensiveringen van de gemeentelijke investeringen nader te onderzoeken”.
6. Bevindingen van Witteveen+Bos welke niet tot de eigenlijke onderzoeksvraag behoren te betrekken bij de actualisatie van het GRP 2012-2017
7. Voor het bepalen van de tarieven 2010 en het opstellen van de begroting 2010 onderzoek te doen naar:
 - a. Gebruikte eenheidsprijzen en de verklaring voor de afwijking van het landelijke gemiddelde.
 - b. Uitkomsten begrotingsscan door Ministerie BZK en Provincie Noord-Holland inzake hogere lasten “wegen en water”.

Bijlagen

Rapportage onderzoek gemeentelijk rioleringsplan	- Concernstaf
Second opinion GRP Haarlem 2007-2001 (ter inzage)	- Witteveen+Bos
Controle eenheidsprijzen Haarlem (ter inzage)	- Witteveen+Bos

Het college van burgemeester en wethouders

Onderzoek Gemeentelijk Riolerings Plan

Gemeente Haarlem

2009

Cloaca Maxima

Datum : 29 april 2009
Van : Concernstaf
Aan : College
Betreft : Resultaten van de second opinion GRP en antwoord op motie 09/063

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1 Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	4
1.2 De aanpak	4
1.3 Indeling rapport	4
2 Samenvatting GRP Haarlem 2007-2011	5
3 Second Opinion	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Controle en toetsing GRP.....	7
3.3 Conclusie second opinion.....	9
4 Het financiële stelsel.....	10
4.1 Opbouw kosten riool 2009	10
4.2 Kapitaalslasten	11
4.3 Dekking lasten door rioolheffing	11
5 Conclusie en aanbevelingen	13
5.1 Conclusies	13
5.2 Uitvoering van de motie B9/063	13
5.3 Aanbevelingen.....	14
Bijlage 1: Motie 63.....	15
Bijlage 2: Rioolheffing.....	16

Voorwoord

Met deze rapportage komt de gemeente Haarlem tegemoet aan de invulling motie 063¹ door de gemeenteraad, in begrotingsbehandeling van 3 november 2008. De strekking van deze motie luidt als volgt:

Burger niet de dupe (van aanleg nieuwe riool): het college wordt opgedragen de raad z.s.m. een helder en duidelijk overzicht te geven in de kosten van de noodzakelijke rioolvoorzieningen; deze kostenopbouw te voorzien van een onderbouwde 'second opinion'; voorstellen te doen om de investeringskosten te verlagen teneinde de lasten voor de burger gelijk te houden; de verhoging van het rioolrecht niet in te voeren.

Het college heeft ingestemd met de second opinion en de motie, maar heeft hierbij de volgende kanttekening geplaatst:

De verhoging van het tarief van de rioolrechten hangt, zoals bekend samen met de vaststelling van het tweede GRP. Het tweede GRP is op 17 januari 2008 door de raad vastgesteld. Om jaarlijkse schommelingen in de tarieven te voorkomen is gekozen voor tariefsegalisatie door middel van een egalisatievoorziening rioolrechten.

Het college vindt de voorgestelde second opinion een goed idee, maar wijst daarbij wel op het volgende: indien de second opinion niet of slechts marginaal leidt tot verlaging van kosten dan zal het tarief van de rioolrechten het jaar daarop met meer dan € 16 per aanslag moeten worden verhoogd, immers een deel van de dekking is weggefallen.

Bij het rapporteren van de resultaten vanonder meer de second opinion zullen wij ook betrekken het systeem van de tarifiering gebaseerd op de daadwerkelijk gemaakte investeringen en geraamde lasten. In de 2^e bestuursrapportage 2008 wordt een voorziening van € 600.000 getroffen ter dekking van de rioleringsinvesteringen

In dit rapport zal nader ingegaan worden op bovenstaande aspecten.

¹ In bijlage 1 is de motie opgenomen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

In de begrotingsbehandeling 2009 werd gesproken over het voornemen om de rioolrechten met 16% te verhogen. Dit was voor de gemeenteraad aanleiding om, onder de titel 'burger niet de dupe (van aanleg nieuw riool)', motie B9/063 in te dienen.

In deze motie wordt het college opgedragen om:

1. De gemeenteraad zo spoedig mogelijk een helder en duidelijk overzicht te geven in de kosten van de noodzakelijke rioolvoorzieningen;
2. Deze kosten te voorzien van een onderbouwde "second opinion"
3. Voorstellen te doen om de investeringskosten te verlagen teneinde de lasten voor de burger gelijk te houden;
4. De verhoging van het rioolrecht niet in te voeren;

Het gemeentelijk rioleringsbeleid, verwoord in het GRP, is één van de meest complexe onderdelen van het gemeentelijk beleid. Voor velen is het een lastig te doorgronden materie. Tegelijkertijd kan het rioleringsbeleid grote politieke en financiële consequenties hebben. Voor een goede uitvoering van de controlerende en kaderstellende taak van de raad, is het daarom van belang dat het beleid helder is verwoord (opgesteld en vastgelegd) en dat de verslaglegging met betrekking tot de uitvoering van het rioleringsbeleid zo transparant mogelijk plaatsvindt.

Wanneer in deze rapportage wordt gesproken over GRP, wordt het GRP 2007 - 2011 bedoeld. Op 17 januari 2008 is dit gemeentelijk rioleringsplan (GRP) Haarlem 'Aan de bak voor de periode 2007 tot en met 2011' vastgesteld door de gemeenteraad van Haarlem.

1.2 De aanpak

Als basis voor dit onderzoek is gestart met de "second opinion"². In samenwerking met de hoofdafdeling Wijkzaken zijn een drietal gerenommeerde organisatie³ op het gebied van Rioleringswerken uitgenodigd om een offerte aan te bieden voor een "second opinion" naar het GRP 2007-2011 van de gemeente Haarlem. Deze opdracht is gegund aan Witteveen + Bos. Uit dit onderzoek moest duidelijk worden in hoeverre het GRP 2007 – 2011 voldoet aan de algemeen geaccepteerde uitgangspunten en vereisten van een GRP. Deze uitkomst vormt de basis voor de beantwoording van de overige drie vragen die door de gemeenteraad in de motie zijn gesteld.

1.3 Indeling rapport

In hoofdstuk 2 is een door Witteveen+Bos gemaakt samenvatting van het GRP te lezen. In hoofdstuk 3 zal ingegaan worden op de belangrijkste conclusies van de uitgevoerde "second opinion" en de betekenis hiervan voor het GRP. In hoofdstuk 4 wordt inzicht gegeven in de systematiek die wij gebruiken, de opbouw van de kosten met betrekking tot het riool en de relatie met de heffing. Ook zal in dit hoofdstuk ingegaan worden op het verzoek van de gemeenteraad om geen verhoging van het rioolrecht in te voeren. Aan de hand van de verschillende systematieken zullen alternatieven worden voorgelegd. In hoofdstuk 5 zullen de conclusies en aanbeveling van het onderzoek worden behandeld.

² het vragen van een tweede mening aan een andere deskundige dan degene die de werkzaamheden heeft uitgevoerd

³ Oranjewoud, Witteveen+Bos en Grontmij

2 Samenvatting GRP Haarlem 2007-2011

In het verbrede GRP Haarlem 2007-2011 is het rioleringsbeleid van de gemeente Haarlem vastgelegd. Met het van kracht worden van Wijzigingswet Verankering Bekostiging Gemeentelijke Watertaken is de zorgplicht verruimd tot een zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater. De strategieën uit het vorige GRP worden in hoofdlijn doorgezet en uitgebreid voor de nieuwe zorgplichten. Het GRP is opgebouwd rond 7 doelen (zie bijlage I). Deze kunnen in 4 groepen worden geclusterd:

1. het doelmatig inzamelen en transporteren van afvalwater (doel 1 en 2);
2. het voorkomen van wateroverlast (doel 3);
3. het voorkomen van vervuiling van het oppervlakte-, grondwater en de bodem (doel 4 en 5);
4. een doelmatig beheer van de riolering en het voorkomen van overlast (doel 6 en 7).

De gemeente Haarlem heeft een aantal plichten (inzamelen afvalwater en hemelwater, tegengaan van nadelige gevolgen van de grondwaterstand, voldoen aan waterkwaliteitseisen). De gemeente heeft keuzevrijheid in de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan deze plichten. Deze invulling is verwoord in de strategieën. De belangrijkste strategieën uit het GRP Haarlem 2007-2011 zijn:

- alle percelen worden aangesloten op de riolering tenzij de aanleg van riolering niet opweegt tegen de aanleg van een IBA (individuele behandeling afvalwater);
- de wateroverlastnorm van 1 keer per 2 jaar (bui 08) wordt gehandhaafd, maatregelen worden getroffen om hieraan te voldoen;
- het uitvoeren van een onderzoek naar het voorkomen van wateroverlast door het treffen van maatregelen in de openbare ruimte;
- voldoen aan basisinspanning en waterkwaliteitsspoor door de aanleg van randvoorzieningen;
- terughoudend afkoppelen conform beleid Rijnland maar zonder voorzieningen;
- rioolvervanging per wijk, na 70 jaar tenzij uit inspecties blijkt dat de riolering nog voldoet aan de normen;
- oplossen grondwateroverlast door aanleg van drainage;
- de kosten dekken door middel van de vorming van een rioolfonds. Rioolrecht stijgt met EUR 15,-- per jaar tot EUR 221,-- in 2016.

De strategie voor het inzamelen en transporteren van het afvalwater is dat alle percelen in de bebouwde kom worden **aangesloten op de riolering**. De percelen buiten de bebouwde kom worden ook op de riolering aangesloten **tenzij de aanleg van een IBA doelmatiger** is dan de aanleg van riolering. Door het waarborgen van een voldoende grote gemaaicapaciteit en het periodiek reinigen van de hoofdriolen, wordt gezorgd dat het afvalwater binnen 24 uur op de zuivering is. Om wateroverlast te voorkomen is gekozen voor het treffen van maatregelen in de riolering. Op basis van modelberekeningen en een meetprogramma in de riolering is een maatregelenpakket voor de riolering opgesteld zodat **een bui met een herhalingsstijd van 2 jaar kan worden afgevoerd** tenzij dit een onevenredige inspanning vraagt. Bij de uitvoering van deze maatregelen wordt gezocht naar combinaties met andere werkzaamheden in de openbare ruimte. Ook zal onderzocht worden in hoeverre met de inrichting van de openbare ruimte wateroverlast kan worden tegengegaan.

Om vervuiling van het oppervlaktewater, grondwater en de bodem tegen te gaan worden de komende jaren **randvoorzieningen aangelegd** bij de gemengde stelsels. Met deze maatregelen zal voor 2011 in het bemalingsgebied Waarderpolder aan de basisinspanning en waterkwaliteitsspoor worden voldaan en voor 2016 in het bemalingsgebied Schalkwijk. Bij nieuwbouwlocaties en grootschalige herinrichtingen wordt geen gemengde riolering toegepast. Als er wordt afgekoppeld dan worden de richtlijnen van de waterkwaliteitsbeheerder toegepast, maar Haarlem zal **geen gebruik maken van zuiverende voorziening** zo lang de werking hiervan nog niet bekend is. Vooralnog zal terughoudend met afkoppelen worden omgegaan. Er wordt een hemelwaterverordening opgesteld om vervuiling bij de bron te kunnen aanpakken. Hierbij wordt met name gelet op uitlopende materialen en chemische onkruidbestrijding. Om grondwaterverontreiniging tegen te gaan, stelt de afdeling milieu infiltratie- en afkoppelbeleid op.

Voor het doelmatige beheer en het tegengaan van overlast is de strategie gericht **op het op tijd maar niet te vroeg vervangen**. Bij grootschalige wegwerkzaamheden worden riolen ouder dan 70 jaar

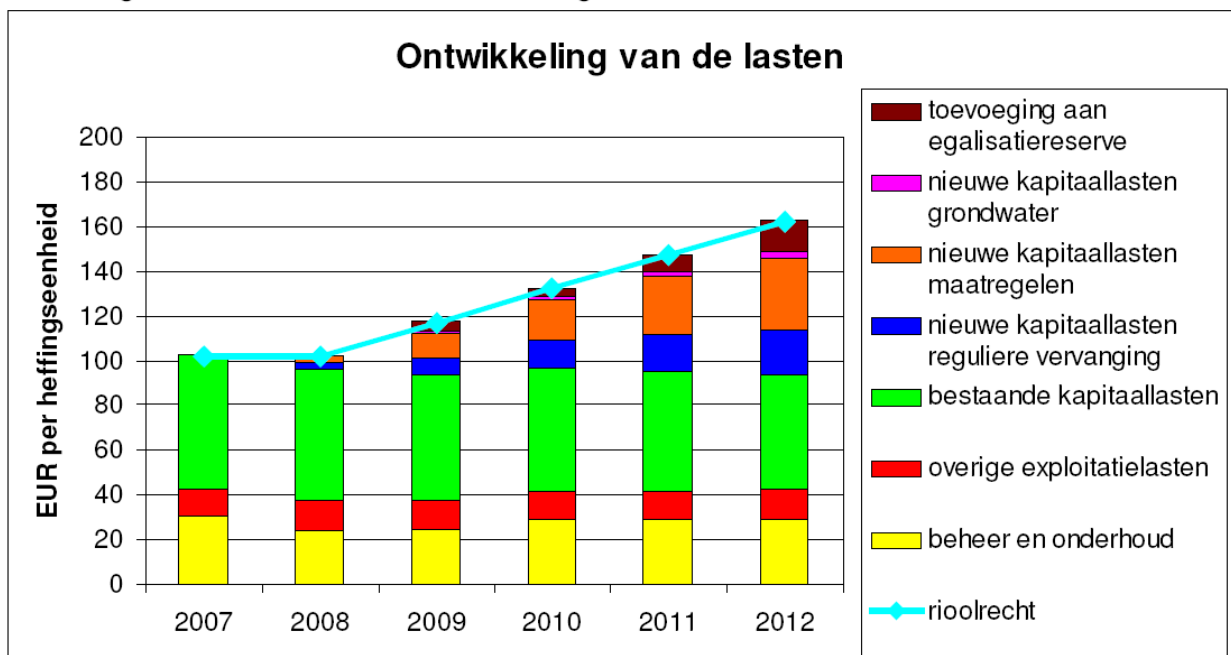
vervangen. Daarnaast worden riolen vervangen op basis van kwaliteitsaspecten. Hiervoor worden jaarlijks inspecties uitgevoerd en wordt een vervangingsplan opgesteld. Strengen **worden wijksgewijs vervangen** zodat wijksgewijs de leeftijd van de riolering uniform blijft. Om de overlast te beperken worden projecten zoveel mogelijk gecombineerd met andere werkzaamheden.

Het grondwaterbeleid is gericht op het **oplossen van grondwaterproblemen**. Hiervoor is en wordt drainage aangelegd. Met een grondwatermeetnet worden de grondwaterstanden gemonitord en het functioneren van de drainage gecontroleerd. De drainage wordt jaarlijks onderhouden. Het overige grondwaterbeleid is vastgelegd in het gemeentelijke grondwaterplan.

In het GRP wordt ervan uitgegaan dat het onderhoud van de huisaansluitingen in openbare grond die eigendom zijn van de perceelseigenaar op termijn wordt overgenomen door de gemeente Haarlem. Hiervoor zijn in dit GRP financiële middelen gereserveerd.

Om de bovenstaande strategieën uit te voeren zijn financiële en personele middelen noodzakelijk.

afbeelding 2.1. Overzicht van de ontwikkeling van de lasten

Om deze kosten te dekken, stijgt het rioolrecht de komende jaren met EUR 15,-- per jaar vanaf 2009 van EUR 113,-- tot EUR 221,-- in 2016. Hiermee wordt een voorziening gecreëerd waarmee een vervangingspiek van de riolering die ontstaat rond 2030 kan worden opgevangen. Er wordt dus gekozen voor een financieringsvorm waarbij de lasten op korte termijn (tot 2016) sterk stijgen zodat op lange termijn (vanaf 2027) de lasten lager uitkomen. Hiermee wordt invulling gegeven aan het raadsbesluit 113/2003. Voor de uitvoering van de activiteiten uit het GRP is een uitbreiding van de personele organisatie nodig. Over de in het GRP voorgestelde formatievraag is nog geen bestuurlijke beslissing genomen

3 Second Opinion

3.1 Inleiding

De gemeente Haarlem heeft aan Witteveen+Bos opdracht verleend voor het uitvoeren van de second opinion op het GRP 2007-2011. Het doel van de second opinion voor het GRP Haarlem is het beantwoorden van de volgende vragen:

- bevat het GRP alle wettelijke verplichte informatie?
- is de gebruikte systematiek voor het kostendekkingsplan correct?
- zijn de juiste procedures gevolgd?

Aansluitend op de second opinion is een vervolgonderzoek uitgevoerd naar:

- de gehanteerde eenheidsprijzen in het GRP;
- de nacalculatie van een project uit het GRP;
- de gemeentelijke begroting ten opzichte van het GRP;
- alternatieve scenario's.

In dit rapport zal niet het hele onderzoek⁴ en de bevinding van Witteveen+Bos worden behandeld, maar enkel de relevante bevindingen en conclusies.

3.2 Controle en toetsing GRP

In onderstaand overzicht worden de door Witteveen+Bos onderzochte aspecten en haar belangrijkste bevinding weergegeven:

Onderwerp:	Bevinding:
1. Doelen GRP Haarlem 2007-2011	De algemene doelstellingen zijn vertaald naar operationele doelstellingen. Uitgangspunten voor de realisatie van deze doelstellingen zijn: duurzaamheid, doelmatigheid en tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.
2. Toetsing aan wettelijke kaders	In hoofdlijn wordt voldaan aan de Wet Milieubeheer en de Wet op de Waterhuishouding. In het GRP Haarlem 2007-2011 wordt voldaan aan de eisen uit de Wet Milieubeheer. De volgende zaken zijn beschreven: • de aanwezige voorzieningen• de verwachte te vervangen en aan te leggen voorzieningen• de wijze van beheer• de milieueffecten• de financiële gevolgen De enige afwijking is dat er niet expliciet rekening gehouden wordt met het gemeentelijke milieubeleidsplan.
3. Toetsing aan de Leidraad Riolering	Als naar de inhoud van het GRP wordt gekeken valt als eerste het detailniveau op. Het plan is zeer volledig en voorzien van veel details. De Leidraad adviseert om het GRP uit te werken in operationele programma's waarin het beleid uit het GRP vertaald wordt in activiteiten. In het GRP Haarlem 2007- 2011 zijn alle activiteiten al benoemd. Het GRP en de operationele plannen zijn hierdoor als het ware samengevoegd. Hierdoor komen de hoofdstrategie, de strategische keuzes met de daarbij behorende risico's niet helder naar voren. De evaluatie in het GRP Haarlem 2007-2011 is beperkt en betreft

⁴ Witteveen+Bos HLM445-1, Second opinion GRP Haarlem 2007-2011, definitief d.d. 1 april 2009
Witteveen+Bos HLM445-1, Notitie vervolgonderzoeken GRP Haarlem, definitief d.d. 1 april 2009

	voornamelijk de evaluatie van de activiteiten. Er wordt niet geëvalueerd over de strategie van de afgelopen jaren die geleid heeft tot het bereiken van de doelstellingen. De evaluatie van de strategie is van belang omdat op basis van de evaluatie van de strategie beoordeeld kan worden of de strategie gewijzigd dient te worden.
4. Controle berekening kostendekkingsplan	In een kostendekkingsplan zijn 3 hoofdposten te onderscheiden: exploitatielasten, kapitaallasten en inkomsten. • Er zijn geen afwijkingen geconstateerd in de berekeningen van de <u>exploitatiekosten</u>. • De nieuwe <u>kapitaallasten</u> zijn gebaseerd op basis van de verwachte investeringen. Voor de periode tot en met 2015 zijn de verwachte investeringen gebaseerd op een projectenplanning. De berekeningen zijn gecontroleerd en zijn, voor zover kan worden beoordeeld, correct. De gehanteerde uitgangspunten (aanleglengtes en eenheidsprijzen) zijn niet gecontroleerd. De investeringen voor de periode na 2015 zijn bepaald op basis van de vervangingsleeftijd van de riolering. • Bij de <u>inkomsten</u> stijgt het rioolrecht tot 2016 met EUR 15,- per jaar en daarna constant blijft. Deze stijging moet er voor zorgend dat er een fonds gevormd wordt waaruit de toekomstige lasten gefinancierd worden en de stijging van het tarief beperkt blijft. In de berekening valt op dat er rente is toegerekend aan het fonds, dit is niet toegestaan. Hierdoor zijn de inkomsten in werkelijkheid circa M€ 19 lager dan waarmee bij de vorming van het fonds is uit gegaan. Samengevat is het belangrijkste risico in het kostendekkingsplan de rentetoerekening aan de egalisatiereserve (fonds). De totale inkomsten vallen hierdoor in werkelijkheid in 40 jaar, M€ 19 lager uit.
5. Toetsing financiële wet- en regelgeving	Voor een GRP zijn op financieel gebied, naast de eigen gemeentelijke regelgeving als de Verordening ex. artikel 212 van de Gemeentewet, voornamelijk de Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) van toepassing. • Het GRP voldoet grotendeels aan de eisen uit de Gemeentewet. • De wijze waarop in het GRP wordt omgegaan met de voorziening en het activeren van investeringen, lijkt in overeenstemming met het BBV. Alle investeringen worden geactiveerd of ten laste gebracht van de voorziening. Echter in afwijking van het BBV wordt wel rente toegerekend aan de voorziening.
6. Controle gevolgde procedures	In artikel 4.23 van de Wet Milieubeheer (zie hoofdstuk II.3) is de procedure voor het opstellen van het GRP vastgelegd. Hierin staat wie bij de voorbereiding van het plan moet worden betrokken en aan wie het plan moet worden toegestuurd. Tijdens het opstellen van het GRP is met de in de Wet Milieubeheer voorgeschreven partijen overleg gevoerd. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het GRP afwijkt van het raadsbesluit wat betreft de personele middelen en dat

	de Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland haar zorgen uit over de huidige personele bezetting.

3.3 Conclusie second opinion

Het GRP van de gemeente Haarlem is zeer omvangrijk. Hierdoor is het GRP zeer compleet, maar de strategische keuzes met de daarbij behorende risico's komen niet helder naar voren. De omvang van het GRP van de gemeente Haarlem wordt veroorzaakt door het hoge operationele gehalte. In het kostendekkingsplan wordt rente toegerekend aan de egalisatiereserve. Dit is niet toegestaan en kan op termijn zorgen voor een forse financiële tegenvaller. De bluswatervoorzieningen worden uit het rioolrecht gefinancierd. Dit is ook niet toegestaan.

Met de vorming van een egalisatiereserve wordt invulling gegeven aan het raadsbesluit 113/2003. Uiteindelijk is de burger hierdoor goedkoper uit, maar de stijging van de rioolheffing in de eerste jaren is zeer sterk. Alternatieven (langer minder sterk stijgen) zijn mogelijk.

De wijze waarop de egalisatiereserve wordt gebruikt biedt weinig voordelen. In de huidige systematiek wordt veel geld opgepot waaraan geen rente mag worden toegerekend. Als de reserve wordt ingericht als voorziening en hieruit rechtstreeks de vervanging van de riolering wordt gefinancierd, kunnen de kapitaallasten worden verlaagd. Dit kan aanzienlijke voordelen opleveren.

De investeringsopgave voor de riolering is zeer groot. Als deze niet gerealiseerd wordt, bestaat het risico van een achterstand in de rioolvervanging en van het niet halen van de vastgestelde termijnen voor het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen.

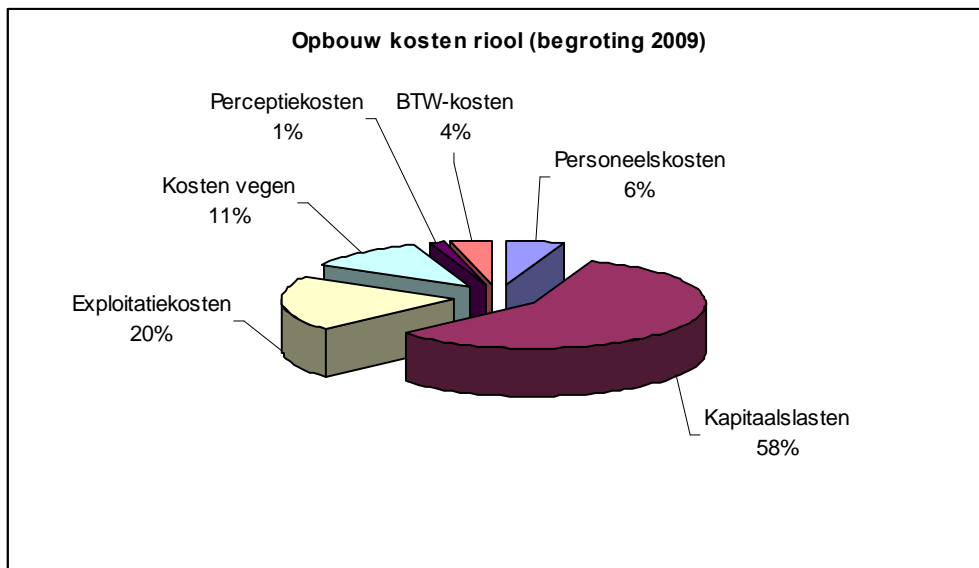
4 Het financiële stelsel

Uitgangspunt bij de rioolheffing voor de gemeente Haarlem is dat de heffing kostendekkend is. Dat wil zeggen dat de zowel de directe als indirecte kosten voor de exploitatie alsmede de kapitaalslasten worden gefinancierd uit de heffing.

4.1 Opbouw kosten riool 2009

De begroting 2009⁵ (na bijstelling ten gevolge van motie 063) ziet er als volgt uit:

	2009
Directe kosten	
Personeelskosten (uren x tarief)	€ 488.000
Kapitaalslasten (rente 5% en afschrijving)	€ 5.129.000
Exploitatiekosten	€ 1.781.000
	€ 7.398.000
Indirecte kosten	
Kosten van machinaal vegen ad € 2.994.000	33,3% € 998.000
Perceptiekosten ad. € 994.000	12,5% € 124.000
Werkelijke BTW op basis van geraamde lasten 2009	€ 339.000
Totaal kosten	€ 8.859.000
Onttrekking voorziening	€ 600.000-
Totaal lasten 2009	€ 8.259.000
Baten:	€ 8.054.000
Dekkingsgraad	97,5%

De kosten voor beheer en onderhoud (exploitatie en personeelskosten), zullen in de komende jaren qua omvang niet substantieel veranderen. Zoals ook blijkt uit de tabel in hoofdstuk 2 zijn het de kapitaalslasten van de nieuwe investering die voor een hoger lasten niveau zorgen. In paragraaf 4.1 wordt hier nader op ingegaan.

⁵ De toerekening van de kosten is voor 2009 veranderd (Raadsnota 2008 –173196, Haarlemse belastingvoorstellen 2009, 18 december 2008). In het GRP 2007-2011 is uitgegaan van een andere toerekening van de kosten.

4.2 Kapitaalslasten

Zoals uit paragraaf 4.1 blijkt, maken de kapitaalslasten het grootste deel uit van de kosten van het riool. De kapitaalslasten bestaan uit de afschrijving (algemeen 40 jaar) van de investering en de toegerekende rente (5%) over deze investeringen. In onderstaande tabel zijn de voorgenomen investeringen en de daarbij behorende kapitaalslasten voor de planperiode opgenomen.

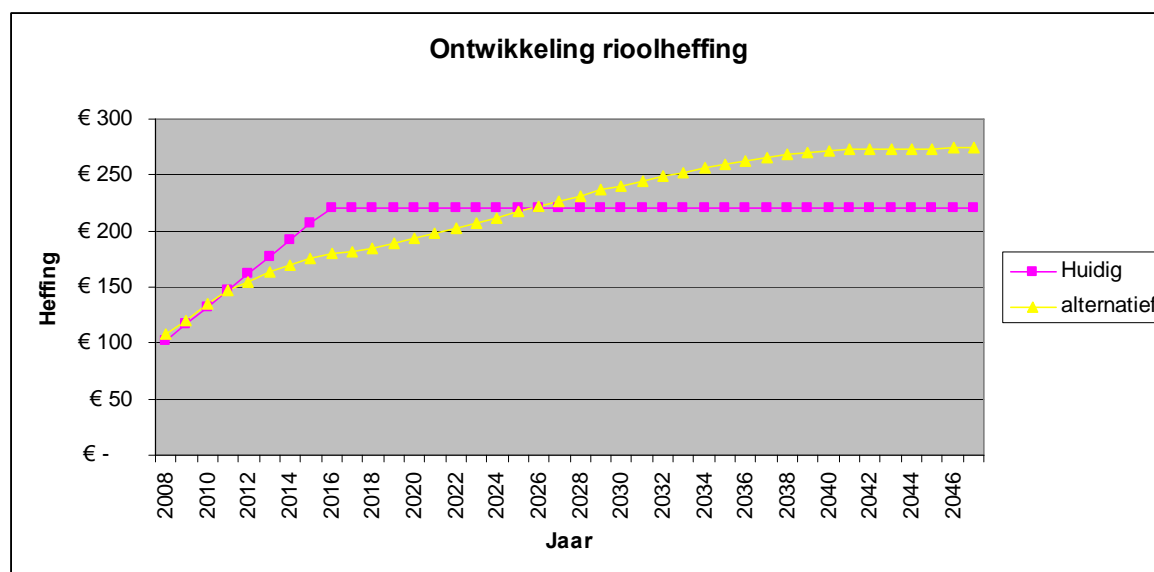
Investerings	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
<i>x 1.000,-</i>						
Verbeteringen	€ 2.631	€ 8.386	€ 6.885	€ 9.805	€ 6.012	€ 33.719
Vervangingen	€ 3.144	€ 4.333	€ 5.085	€ 3.315	€ 4.044	€ 19.921
Algemeen	€ 259	€ 259	€ 259	€ 259	€ 259	€ 1.295
Grondwater	€ 350	€ 583	€ 722	€ 548	€ 612	€ 2.815
	€ 6.384	€ 13.561	€ 12.951	€ 13.927	€ 10.927	€ 57.750

Kapitaalslasten	2008	2009	2010	2011	2012
<i>x 1.000,-</i>					
Verbeteringen	€ 197	€ 823	€ 1.326	€ 2.039	€ 2.455
Vervangingen	€ 236	€ 557	€ 929	€ 1.162	€ 1.445
Algemeen	€ 19	€ 39	€ 57	€ 76	€ 94
Grondwater	€ 26	€ 70	€ 123	€ 162	€ 205
	€ 479	€ 1.488	€ 2.434	€ 3.438	€ 4.199

Witteveen+Bos geven aan dat er andere keuzes voorwat betreft de investeringen gedaan kunnen worden, maar dat om aan de gekozen strategie⁶ en wettelijke bepaling te voldoen dit waarschijnlijk niet tot aanzienlijke wijziging van het geraamde investeringsvolume zullen leiden.

4.3 Dekking lasten door rioolheffing

Ter dekking van de eerder genoemde lasten wordt er een heffing geheven, per aansluiting wordt een tarief in rekening gebracht. Tot 2007 was er een directe relatie⁷ tussen de hoogte van de heffing en de lasten. Bij de aanname van het GRP 2007-2011 is er voor gekozen om het tarief gedurende 10 jaar met € 15 per jaar te lasten stijgen en om op deze wijze een fonds te vormen. Hierdoor kunnen toekomstige stijgingen uit het fonds gefinancierd worden en stijgt de heffing na 2016 niet.

⁶ Zie hiervoor de samenvatting GRP in hoofdstuk 2

⁷ Eventueel verschil werd via dotatie of onttrekking aan voorziening verrekend met tarief volgend jaar.

Als nadeel van deze systematiek kan gezegd worden, dat de huidige belastingplichtigen betalen voor toekomstige voorzieningen en er dus geen sprake is van een omslagstelsel. Alternatieven om de lasten van de burgers lager te houden zijn:

- Een omslagstelsel te hanteren (zoals als alternatieven in de grafiek met gele driehoekjes is aangegeven). Gevolgen is dat op de lange termijn de heffing aanzienlijk hoger uitkomt.
- Het tarief meer gelijdelijk te laten stijgen, bijvoorbeeld € 10,- .
- Het vormen van een voorziening en hier rechtstreeks de investering uit financieren. Dit zou betekenen dat de voorziening de eerste jaren zeer negatief loopt, wat als niet wenselijk wordt gezien. Voordeel is dat de toekomstige lasten⁸ aanzienlijk lager zullen zijn.

Uit onderstaand overzicht komt naar voren dat in 2026 het omslagpunt is waarin de alternatieve systematiek⁹ hoger uitkomt dan de huidige. Bij de huidige systematiek is er sprake van het vormen van een fonds die bij het bereiken van het omslagpunt in 2026 wordt aangesproken en dan een omvang¹⁰ heeft van circa € 30 miljoen.

Jaar	Tarief		Verschil	Opbrengst x 1.000		Verschil x 1.000
	Huidig	Alternatief		Huidig	Alternatief	
2009	€ 117	€ 119	€ 2	€ 8.896	€ 9.081	€ 185
2010	€ 132	€ 135	€ 3	€ 10.056	€ 10.272	€ 216
2011	€ 147	€ 146	€ 1-	€ 11.221	€ 11.170	€ 51-
2012	€ 162	€ 155	€ 7-	€ 12.391	€ 11.828	€ 563-
2013	€ 177	€ 163	€ 14-	€ 13.565	€ 12.475	€ 1.090-
2014	€ 192	€ 169	€ 23-	€ 14.714	€ 12.983	€ 1.731-
2015	€ 207	€ 175	€ 32-	€ 15.864	€ 13.397	€ 2.467-
2016	€ 221	€ 197	€ 24-	€ 16.937	€ 15.123	€ 1.814-
2026	€ 221	€ 222	€ 1	€ 16.937	€ 17.021	€ 84
2036	€ 221	€ 263	€ 42	€ 16.937	€ 20.149	€ 3.212
2046	€ 221	€ 274	€ 53	€ 16.937	€ 21.010	€ 4.073

Ook komt uit bovenstaande tabel naar voren dat de hoogte van het benodigde heffingstarief t/m 2011 nagenoeg gelijk zijn. Er mag dus geconcludeerd worden dat op korte termijn een tariefsstijging noodzakelijk is om de lasten te dekken.

⁸ In 2046 zullen de kapitaalslasten ca. € 17 miljoen, waarvan € 8,5 miljoen rente, bedragen. Dit neemt dan meer dan 80% van de totale lasten in beslag.

⁹ Bij de alternatieve systematiek is nog geen rekening gehouden met achterstand in het investeringsvolume waardoor de kosten en dus ook de heffing lager uitkomen.

¹⁰ De omvang van het fonds is gewijzigd ten opzichte van het vastgestelde GRP, doordat er ten onrechte rente aan toe werd gevoegd en de toerekening van de indirecte kosten feitelijk hoger is.

5 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies besproken die op basis van de second opinion en de vragen van de gemeenteraad getrokken kunnen worden. Ook zullen een enkele aanbevelingen voor een volgend GRP en de beheersing van het GRP worden aangegeven.

5.1 Conclusies

De wijze waarop het GRP is opgesteld, voldoet aan de formele eisen. Zo is het GRP opgesteld conform de leidraad riolering, is in overeenstemming met de Wet Milieubeheer en zijn de benodigde procedures gevolgd. De lasten zijn op een juiste wijze bepaald, maar bij de vorming van het fonds is ten onrechte rekening gehouden met de mogelijkheid van rente toevoeging. Hierdoor zal de maximale omvang van het fonds lager zijn dan waarmee is rekening gehouden.

Door de omvangrijkheid en het hoge operationele gehalte van het GRP zijn de strategische keuzes met de daarbij behorende risico's niet goed naar voren gekomen.

Om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen zijn andere keuzes mogelijk, waardoor de omvang van de noodzakelijke investeringen wijzigt. Het is niet op voorhand te zeggen hoe groot deze impact is, maar naar verwachting zal het totale volume niet substantieel veranderen.

De verhoging van het rioolrecht blijft noodzakelijk om de noodzakelijke lasten te dekken. Wel is het mogelijk om terug te gaan naar de oude systematiek, waardoor op middellange termijn de tarieven minder zullen stijgen.

5.2 Uitvoering van de motie B9/063

Voorstel motie B9/063	Reactie
De gemeenteraad zo spoedig mogelijk een helder en duidelijk overzicht te geven in de kosten van de noodzakelijke rioolvoorzieningen	In hoofdstuk 4 van deze rapportage is invulling gegeven aan dit voorstel. Tevens wordt jaarlijks bij de begroting, jaarrekening en voorstel belastingtarieven hier inzicht in gegeven.
Deze kosten te voorzien van een onderbouwde "second opinion"	Witteveen+Bos heeft een second opinion ¹¹ uitgevoerd op het GRP Haarlem 2007-2011. In hoofdstuk 3 van deze nota worden haar bevindingen en conclusie weergegeven. Belangrijkste conclusies: • GRP voldoet aan de formele eisen• Omvangrijk en erg operationeel waardoor strategische keuzes en risico's niet goed naar voren komen
Voorstellen te doen om de investeringskosten te verlagen teneinde de lasten voor de burger gelijk te houden;	Om aan de verbrede rioleringszorg (incl. grondwater) te voldoen zijn de komende jaren aanzienlijk investering noodzakelijk. Wel zal bij investeringen aangegeven moeten worden hoe deze bijdragen aan de doelstelling van het GRP, te weten duurzaam en doelmatig om op deze wijze ervoor te zorgen dat dit tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten kan geschieden. Alternatieven die meer bijdrage aan deze doelstellingen maar afwijken van het voorgenomen beleid, kunnen hierdoor de voorkeur hebben.
De verhoging van het rioolrecht niet in te voeren	De verhoging van het rioolrecht zal de komende jaren noodzakelijk zijn om de kapitaalslasten die voortvloeien uit de extra investeringen af te dekken. Wel zal de verhoging niet meer automatisch met € 15,- per jaar geschieden, maar afhankelijk van het verwachte kostenniveau worden bepaald.

¹¹ Rapport ligt ter inzage.

5.3 Aanbevelingen

1. De tariefsverhoging door te voeren en wel op zodanige hoogte dat hiermee een 100% dekkinggraad van de lasten ontstaat.
2. Bij het opstellen van de het GRP 2012-2017 de systematiek te evalueren.
3. Een duidelijke knip te maken tussen het beleids- en beheerplan enerzijds en onderhouds- en investeringplanning aan de andere kant. Waardoor er duidelijk keuzes gemaakt kunnen worden.
4. Bij investeringen aangeven hoe deze bijdragen aan de doelstelling van het GRP, te weten duurzaam en doelmatig om op deze wijze ervoor te zorgen dat dit tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten kan geschieden. Alternatieven die meer bijdrage aan deze doelstellingen maar afwijken van het voorgenomen beleid, kunnen hierdoor de voorkeur hebben.
5. Nader onderzoek naar de benodigde personele middelen en de zorg van de provincie omtrent dit punt. Hiermee moet invulling gegeven worden aan besluitpunt 4 van de raadsnota Gemeentelijk Rioleringsplan 2007-2011: *“de kosten voor de verbrede rioleringszorg, de kosten per formatieplaats en de normering van de ambtelijke kosten in samenhang met alle intensiveringen van de gemeentelijke investeringen nader te onderzoeken”*.
6. Bevindingen van Witteveen+Bos welke niet tot de eigenlijke onderzoeksvraag behoren te betrekken bij de actualisatie van het GRP 2012-2017
7. Voor het bepalen van de tarieven 2010 en het opstellen van de begroting 2010 onderzoek te doen naar:
 - a. Gebruikte eenheidsprijzen en de verklaring voor de afwijking van het landelijke gemiddelde.
 - b. Uitkomsten begrotingsscan door Ministerie BZK en Provincie Noord-Holland inzake hogere lasten “wegen en water”.

Bijlage 1: Motie 63

MOTIE : Burger niet de dupe (van aanleg nieuwe riool)

Bg/063

De gemeenteraad, in begrotingsbehandeling bijeen op 3 november 2008, sprekend over het voornemen om de rioolrechten met 16% te verhogen;

Gehoord de argumentatie dat deze verhoging noodzakelijk is voor de dekking van de investeringen in de riolering (verbrede rioolzorg);

Overwegende:

- Dat het de plicht van de overheid is om de lasten voor de burger zo laag mogelijk te houden;

Draagt het college op:

- De gemeenteraad zo spoedig mogelijk een helder en duidelijk overzicht te geven in de kosten van de noodzakelijke rioolvoorzieningen;
- Deze kostenopbouw te voorzien van een onderbouwde "second opinion";
- Voorstellen te doen om de investeringskosten te verlagen teneinde de lasten voor de burger gelijk te houden;
- De verhoging van het rioolrecht niet in te voeren; →

En gaat over tot de orde van de dag.

Handwritten signatures: J. van der ... and ...

Handwritten signature: ... (PvdA)

Handwritten signature: ...

Handwritten signature: ...

Bijlage 2: Rioolheffing¹²

Rioolheffing is een belasting in Nederland die geheven wordt door een gemeente voor het gebruik van de riolering.

De aanleg en het beheer van de riolering is een gemeentelijke taak. Op een enkele uitzondering na wordt deze taak bekostigd via de rioolheffing, alhoewel een gemeente ook kan kiezen om (deels) geld vanuit de algemene middelen hiervoor te gebruiken. De wet geeft aan dat de begrote baten van de rioolheffing niet hoger mogen zijn dan de begrote lasten (Gemeentewet artikel 229b).

Tot 2008 was deze belasting een retributie, genaamd rioolrecht, wat grofweg betekent dat de gebruikers van de riolering betalen voor het rechtstreekse belang en profijt dat zij hebben van de riolering. Omdat gemeenten in de problemen kwamen bij het bekostigen van taken zoals verwerking van regenwater op openbaar terrein of het oplossen van grondwaterproblemen, is dit veranderd in de rioolheffing, een belasting waar geen rechtstreeks profijt tegenover hoeft te staan.

Grondslagen

Er zijn verschillende mogelijkheden voor het berekenen van de hoogte van de rioolheffing. Sommige gemeenten heffen bijvoorbeeld een vast bedrag per aansluiting, sommige gemeenten berekenen de hoogte naar rato van het drinkwaterverbruik. De hoogte van de rioolheffing verschilt per gemeente. De oorzaak hiervan ligt deels in de geografie en vroegere keuzes van de gemeente en deels in de boekhoudkundige praktijk (wat wordt tot de riolering gerekend en hoeveel investeringen moeten nog uitgevoerd worden).

Hoogte van het rioolheffing

In 2005 bedroeg het rioolrecht in Nederland gemiddeld € 125 (variërend tussen € 83 en € 283). De verwachting is dat dit stijgt naar een bedrag van €250 in 2014 (bron: Stichting RIONED). De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de veroudering van de rioolstelsels (nieuwe aanleg werd betaald uit de grondverkoop, de vervanging moet echter uit de rioolheffing) en de uitvoering van werken om het milieu te beschermen. Onder Externe links staat de digitale Atlas van het COELO, met daarin jaarlijks voor alle plaatsen in Nederland de lokale lasten.

Schommelingen

Om grote schommelingen in de hoogte van de rioolheffing te voorkomen werken veel gemeenten met een zogenaamde voorziening. Dit is een post in de boekhouding die zowel positief als (tijdelijk) negatief mag zijn. Zo wordt voorkomen dat bij een grote uitgave de rioolheffing met een groot percentage moet stijgen, de stijging kan dan uitgesmeerd worden over meerdere jaren.

Kosten

De grote investeringen worden meestal bekostigd op basis van geleend kapitaal. De kapitaalslasten (rente en aflossing) worden dan vanuit de rioolheffing betaald. Rioolleidingen kunnen bijvoorbeeld over 60 jaar afgeschreven worden, pompen over 15 jaar. De wijze van financiering kan ook weer per gemeente verschillen. De normale, jaarlijkse, lasten worden rechtstreeks uit de rioolheffing betaald en worden dus niet over meerdere jaren afgeschreven.

Recente ontwikkelingen

Op 25 februari 2007 werd de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken door de Tweede Kamer der Staten-Generaal vastgesteld. De Eerste kamer heeft de wet op 26 juni 2007 aangenomen. Na publicatie in het Staatsblad (op 16 augustus 2007) trad de wet 1 januari 2008 in werking. Met de Wet Gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorg voor inzameling en transport van afvalwater ook een regenwaterzorgplicht en een duidelijke rol als regisseur bij de aanpak van grondwaterproblemen gekregen. Plus dat de nieuwe wet de mogelijkheid geeft om deze taken te bekostigen via een rioolheffing. Er is dan niet langer sprake van een koppeling van belasting aan een individuele tegenprestatie (zoals bij een retributie). Daarmee krijgen de gemeenten de langverwachte mogelijkheden om knelpunten in stedelijk waterbeheer beter aan te pakken. Gemeenten krijgen tot uiterlijk 1 januari 2010 voor de invoering van de rioolheffing. Ook na die datum blijft het rioolrecht bestaan, bijvoorbeeld als (eenmalig) aansluitrecht voor bekostiging van de (werkzaamheden voor) aansluiting van een perceel op de riolering.

¹² Bron: Wikipedia

Gemeente Haarlem

Second opinion GRP Haarlem 2007-2011

Witteveen+Bos
Louis Armstrongweg 6
postbus 10095
1301 AB Almere
telefoon 036 548 29 00
telefax 036 533 38 83

**Second opinion
GRP Haarlem 2007-2011**

referentie	projectcode	status
HLM445-1/jen/007	HLM445-1	definitief
projectleider	projectdirecteur	datum
ir. D.H. Meijer	prof.dr.ir. F.H.L.R. Clemens	1 april 2009

autorisatie	naam	paraaf <i>by JM</i>
goedgekeurd	ir. J.W. Hartemink	

Witteveen+Bos
Louis Armstrongweg 6
postbus 10095
1301 AB Almere
telefoon 036 548 29 00
telefax 036 533 38 83

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd volgens ISO 9001 : 2000

© Witteveen+Bos
Niets uit dit bestek/drukwerk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE		blz.
1. INLEIDING		1
1.1. Leeswijzer		1
2. SAMENVATTING GRP HAARLEM 2007-2011		2
3. CONCLUSIES SECOND OPINION		4
3.1. Toetsing van het GRP		4
3.2. Risico's van het GRP		4
3.3. Beoordeling van het GRP		4
laatste bladzijde		5
bijlagen		aantal bladzijden
I Doelen GRP Haarlem 2007-2011		1
II Toetsing aan wettelijke kaders		3
III Toetsing aan de Leidraad Riolering		2
IV Controle berekeningen kostendekkingsplan		3
V Toetsing financiële wet en regelgeving		3
VI Controle gevolgde procedures		1

1. INLEIDING

Op 17 januari 2008 is het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) Haarlem 'Aan de bak voor de periode 2007 tot en met 2011' vastgesteld door de gemeenteraad van Haarlem. In een motie, d.d. 3 november 2009, heeft de gemeenteraad het college gevraagd om 'een helder en duidelijk overzicht te geven in de kosten van de noodzakelijke rioolvoorzieningen en deze kostenopbouw te voorzien van een onderbouwde 'second opinion' ('overzicht moties en amendementen behandeling programmabegroting 2009-2013', versie 5, november 2008). De gemeente Haarlem heeft aan Witteveen+Bos opdracht verleend voor het uitvoeren van de second opinion op het GRP 2007-2011.

In de visie van Witteveen+Bos is een second opinion: 'het vragen van een tweede mening aan een andere deskundige dan degene die de werkzaamheden heeft uitgevoerd'. Bij het uitvoeren van een second opinion moet rekening worden gehouden met de informatie die op het moment van het uitvoeren bekend was en niet met alle informatie die pas daarna bekend is geworden.

Het doel van de second opinion voor het GRP Haarlem is het beantwoorden van de volgende vragen:

- bevat het GRP alle wettelijke verplichte informatie?
- is de gebruikte systematiek voor het kostendekkingsplan correct?
- zijn de juiste procedures gevolgd?

Aansluitend op de second opinion is een vervolgonderzoek uitgevoerd naar:

- de gehanteerde eenheidsprijzen in het GRP;
- de nacalculatie van een project uit het GRP;
- de gemeentelijke begroting ten opzichte van het GRP;
- alternatieve scenario's.

De resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in de notitie 'vervolgonderzoeken GRP Haarlem', referentie HLM445-1/jenj/008, d.d. 1 april 2009.

1.1. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van deze rapportage is een samenvatting opgenomen van het GRP Haarlem 2007-2011. In hoofdstuk 3 staan de bevindingen van de second opinion. In de bijlage is de onderbouwing van de second opinion opgenomen. Hierin wordt ingegaan op

- toetsing van het GRP aan de wettelijke kaders;
- toetsing van het GRP aan de Leidraad Riolering;
- controle van de berekening van het kostendekkingsplan;
- toetsing van het kostendekkingsplan aan de regelgeving van het BBV en de interne regelgeving van de gemeente Haarlem;
- controle van de gevolgde procedures.

Deze hoofdstukken bestaan uit 3 delen. Een beschrijving van de eisen, een toetsing van het GRP aan de eisen en een beoordeling van het GRP.

2. SAMENVATTING GRP HAARLEM 2007-2011

In het verbrede GRP Haarlem 2007-2011 is het rioleringsbeleid van de gemeente Haarlem vastgelegd. Met het van kracht worden van Wijzigingswet Verankering Bekostiging Gemeentelijke Watertaken is de zorgplicht verruimd tot een zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater. De strategieën uit het vorige GRP worden in hoofdlijn doorgezet en uitgebreid voor de nieuwe zorgplichten.

Het GRP is opgebouwd rond 7 doelen (zie bijlage I). Deze kunnen in 4 groepen worden geclusterd:

1. het doelmatig inzamelen en transporteren van afvalwater (doel 1 en 2);
2. het voorkomen van wateroverlast (doel 3);
3. het voorkomen van vervuiling van het oppervlakte-, grondwater en de bodem (doel 4 en 5);
4. een doelmatig beheer van de riolering en het voorkomen van overlast (doel 6 en 7).

De gemeente Haarlem heeft een aantal plichten (inzamelen afvalwater en hemelwater, tegengaan van nadelige gevolgen van de grondwaterstand, voldoen aan waterkwaliteitseisen). De gemeente heeft keuzevrijheid in de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan deze plichten. Deze invulling is verwoord in de strategieën.

De belangrijkste strategieën uit het GRP Haarlem 2007-2011 zijn:

- alle percelen worden aangesloten op de riolering tenzij de aanleg van riolering niet opweegt tegen de aanleg van een IBA (individuele behandeling afvalwater);
- de wateroverlastnorm van 1 keer per 2 jaar (bui 08) wordt gehandhaafd, maatregelen worden getroffen om hieraan te voldoen;
- het uitvoeren van een onderzoek naar het voorkomen van wateroverlast door het treffen van maatregelen in de openbare ruimte;
- voldoen aan basisinspanning en waterkwaliteitsspoor door de aanleg van randvoorzieningen;
- terughoudend afkoppelen conform beleid Rijnland maar zonder voorzieningen;
- rioolvervangning per wijk, na 70 jaar tenzij uit inspecties blijkt dat de riolering nog voldoet aan de normen;
- oplossen grondwateroverlast door aanleg van drainage;
- de kosten dekken door middel van de vorming van een rioolfonds. Rioolrecht stijgt met EUR 15,- per jaar tot EUR 221,- in 2016.

De strategie voor het inzamelen en transporteren van het afvalwater is dat alle percelen in de bebouwde kom worden **aangesloten op de riolering**. De percelen buiten de bebouwde kom worden ook op de riolering aangesloten **tenzij de aanleg van een IBA doelmatiger is** dan de aanleg van riolering. Door het waarborgen van een voldoende grote gemaalcapaciteit en het periodiek reinigen van de hoofdriolen, wordt gezorgd dat het afvalwater binnen 24 uur op de zuivering is.

Om wateroverlast te voorkomen is gekozen voor het treffen van maatregelen in de riolering. Op basis van modelberekeningen en een meetprogramma in de riolering is een maatregelenpakket voor de riolering opgesteld zodat **een bui met een herhalingsstijd van 2 jaar kan worden afgevoerd** tenzij dit een onevenredige inspanning vraagt. Bij de uitvoering van deze maatregelen wordt gezocht naar combinaties met andere werkzaamheden in de openbare ruimte. Ook zal onderzocht worden in hoeverre met de inrichting van de openbare ruimte wateroverlast kan worden tegengegaan.

Om vervuiling van het oppervlaktewater, grondwater en de bodem tegen te gaan worden de komende jaren **randvoorzieningen aangelegd** bij de gemengde stelsels. Met deze maatregelen zal voor 2011 in het bemalingsgebied Waarderpolder aan de basisinspanning en waterkwaliteitsspoor worden voldaan en voor 2016 in het bemalingsgebied Schalkwijk. Bij nieuwbouwlocaties en grootschalige herinrichtingen wordt geen gemengde riolering toegepast. Als er wordt afgekoppeld dan worden de richtlijnen van de waterkwaliteitsbeheerder toegepast, maar Haarlem zal **geen gebruik maken van zuiverende voorziening** zo lang de werking hiervan nog niet bekend is. Vooralsnog zal terughoudend met afkoppelen worden omgegaan. Er wordt een hemelwaterverordening opgesteld om vervuiling bij de bron te kunnen aanpakken. Hierbij wordt met name gelet op uitlogende materialen en chemische onkruidbestrijding. Om grondwaterverontreiniging tegen te gaan, stelt de afdeling milieu infiltratie- en afkoppelisen op.

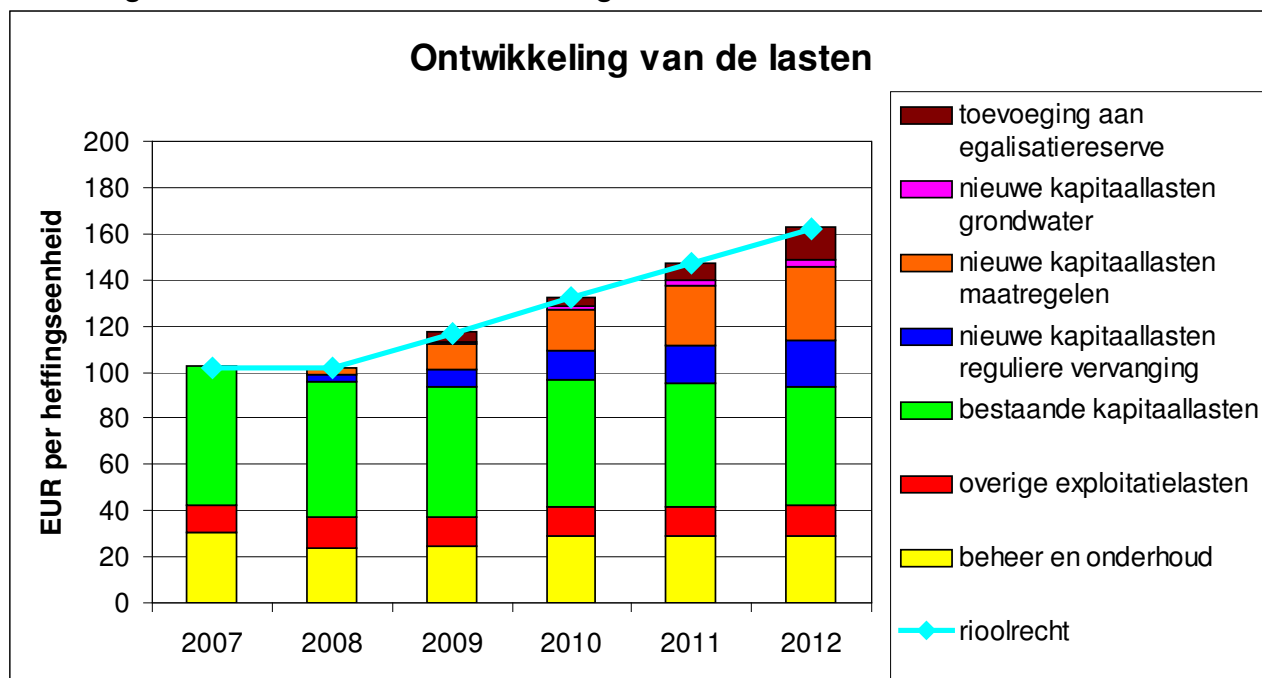
Voor het doelmatige beheer en het tegengaan van overlast is de strategie gericht op **het op tijd maar niet te vroeg vervangen**. Bij grootschalige wegwerkzaamheden worden riolen ouder dan 70 jaar vervangen. Daarnaast worden riolen vervangen op basis van kwaliteitsaspecten. Hiervoor worden jaarlijks inspecties uitgevoerd en wordt een vervangingsplan opgesteld. Strengen **worden wijksgewijs vervangen** zodat wijksgewijs de leeftijd van de riolering uniform blijft. Om de overlast te beperken worden projecten zoveel mogelijk gecombineerd met andere werkzaamheden.

Het grondwaterbeleid is gericht op het **oplossen van grondwaterproblemen**. Hiervoor is en wordt drainage aangelegd. Met een grondwatermeetnet worden de grondwaterstanden gemonitord en het functioneren van de drainage gecontroleerd. De drainage wordt jaarlijks onderhouden. Het overige grondwaterbeleid is vastgelegd in het gemeentelijke grondwaterplan.

In het GRP wordt ervan uitgegaan dat het onderhoud van de huisaansluitingen in openbare grond die eigendom zijn van de perceelseigenaar op termijn wordt overgenomen door de gemeente Haarlem. Hiervoor zijn in dit GRP financiële middelen gereserveerd.

Om de bovenstaande strategieën uit te voeren zijn financiële en personele middelen noodzakelijk.

afbeelding 2.1. Overzicht van de ontwikkeling van de lasten

Om deze kosten te dekken, stijgt het rioolrecht de komende jaren met EUR 15,- per jaar vanaf 2009 van EUR 113,- tot EUR 221,- in 2016. Hiermee wordt een voorziening gecreëerd waarmee een vervangingspiek van de riolering die ontstaat rond 2030 kan worden opgevangen. Er wordt dus gekozen voor een financieringsvorm waarbij de lasten op korte termijn (tot 2016) sterk stijgen zodat op lange termijn (vanaf 2027) de lasten lager uitkomen. Hiermee wordt invulling gegeven aan het raadsbesluit 113/2003.

Voor de uitvoering van de activiteiten uit het GRP is een uitbreiding van de personele organisatie nodig. Over de in het GRP voorgestelde formatievraag is nog geen bestuurlijke beslissing genomen.

3. CONCLUSIES SECOND OPINION

3.1. Toetsing van het GRP

In het kader van de second opinion is het GRP Haarlem 2007-2011 door Witteveen+Bos beoordeeld op:

- de aanwezigheid van alle wettelijke verplichte informatie;
- de gebruikte systematiek voor het kostendekkingsplan;
- de gevolgde procedures.

Bij de beoordeling vallen de volgende zaken op:

- het GRP heeft een zeer hoog detailniveau;
- het kostendekkingsplan heeft een zeer hoog detailniveau;
- het GRP voldoet aan de algemene wet en regelgeving;
- in het kostendekkingsplan wordt rente toegerekend aan het rioolfonds (de egalisatiereserve) hierdoor wordt niet voldaan aan de financiële regelgeving;
- in het kostendekkingsplan worden de bluswatervoorzieningen gefinancierd vanuit de rioolheffing. Dit gaat in tegen de financiële regelgeving;
- de procedures met betrekking tot de afstemming met andere partijen zijn correct gevolgd. Het is niet duidelijk of de procedure na de vaststelling van het GRP goed is gevolgd.

3.2. Risico's van het GRP

De belangrijkste risico's van het GRP 2007-2011 van de gemeente Haarlem zijn:

- bij het bepalen van de reguliere vervangingsinvesteringen wordt uitgegaan van een levensduur van de riolering van 50 tot 80 jaar. Dit is zeer lang, kan technisch 'correct' zijn, maar de functionele levensduur kan korter zijn. Als de functionele levensduur korter is, moet versneld afgeschreven worden en zullen de totale kapitaallasten hoger uitvallen;
- de toerekening van rente aan de (egalisatie)voorziening. Dit is niet conform het BBV. De provincie Noord-Holland kan hierop een aanwijzing geven;
- de bekostiging van bluswatervoorzieningen uit de rioolheffing. Hiertegen kan bezwaar worden aangekend door belastingplichtigen, hetgeen tot een onverbindende verklaring van de rioolheffing kan leiden.¹

3.3. Beoordeling van het GRP

Het GRP van de gemeente Haarlem is zeer omvangrijk. Hierdoor is het GRP zeer compleet, maar de strategische keuzes met de daarbij behorende risico's komen niet helder naar voren. De omvang van het GRP van de gemeente Haarlem wordt veroorzaakt door het hoge operationele gehalte.

In het kostendekkingsplan wordt rente toegerekend aan de egalisatiereserve. Dit is niet toegestaan en kan op termijn zorgen voor een forse financiële tegenvaller. De bluswatervoorzieningen worden uit het rioolrecht gefinancierd. Dit is ook niet toegestaan.

Met de vorming van een egalisatiereserve wordt invulling gegeven aan het raadsbesluit 113/2003. Uiteindelijk is de burger hierdoor goedkoper uit, maar de stijging van de rioolheffing in de eerste jaren is zeer sterk. Alternatieven (langer minder sterk stijgen) zijn mogelijk (zie notitie 'vervolgonderzoeken GRP Haarlem').

De wijze waarop de egalisatiereserve wordt gebruikt biedt weinig voordelen. In de huidige systematiek wordt veel geld opgepot waaraan geen rente mag worden toegerekend. Als de reserve wordt ingericht

¹ Onder de bestaande verordeningen dient bij een onverbindende verklaring het volledige bedrag aan rioolheffing teruggestort te worden. Naar alle waarschijnlijkheid is dat onder de nieuwe regelgeving niet meer het geval. Dan dient alleen nog het bestreden deel terugbetaald te worden.

als voorziening en hieruit rechtstreeks de vervanging van de riolering wordt gefinancierd, kunnen de kapitaallasten worden verlaagd. Dit kan aanzienlijke voordelen opleveren.

Het GRP wijkt af van het raadsbesluit omdat de raad heeft besloten de formatie-omvang te onderzoeken in samenhang met de intensivering van de gemeentelijke investeringen. De investeringsopgave voor de riolering is zeer groot. Als deze niet gerealiseerd wordt, bestaat het risico van een achterstand in de rioolvervanging en van het niet halen van de vastgestelde termijnen voor het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen.

BIJLAGE I Doelen GRP Haarlem 2007-2011

doelstellingen riolering

De algemene doelstellingen waar de riolering aan bijdraagt zijn:

- A. het beschermen van de volksgezondheid;
- B. het handhaven van een goede leefbaarheid voor de woon- en werkomgeving;
- C. het beschermen van het milieu.

Uitgangspunten voor de realisatie van deze doelstellingen zijn: duurzaamheid, doelmatigheid en tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Daarbij moet tenminste worden voldaan aan de eisen die vanuit de Wet Milieubeheer en Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren worden gesteld (zie hoofdstuk II.3). Aangevuld met de zorgplicht welke voortkomt uit de komende Wet Gemeentelijke Watertaken (wetswijzigingen).

De algemene doelstellingen zijn vertaald naar operationele doelstellingen voor de riolering. Deze zijn:

1. het doelmatig inzamelen van het afvalwater en hemelwater;
2. het transporteren van het rioolwater naar een geschikt lozingspunt;
3. het zoveel mogelijk voorkomen van wateroverlast;
4. het beperken van de vervuiling door riolering op het oppervlaktewater;
5. het beperken van de vervuiling van bodem en grondwater;
6. het zoveel mogelijk voorkomen van overlast voor de gemeenschap, anders dan wateroverlast;
7. een doelmatig beheer en goed gebruik van de riolering.

BIJLAGE II Toetsing aan wettelijke kaders

II. TOETSING AAN WETTELIJKE KADERS

II.1. Van toepassing zijnde wet- en regelgeving

In de Wet Milieubeheer is in artikel 4.22 vastgelegd dat de gemeenteraad een GRP moet vaststellen. Het GRP bevat minimaal een overzicht van de:

- aanwezige voorzieningen voor de inzameling en transport van afvalwater, hemelwater en grondwater;
- in de planperiode aan te leggen of te vervangen voorzieningen;
- de wijze waarop de voorziening worden beheerd;
- de milieugevolgen van de voorzieningen;
- de financiële gevolgen van de in het GRP aangekondigde activiteiten.

Bij het opstellen van het GRP moet indien aanwezig rekening worden gehouden met het gemeentelijke milieubeleidsplan.

In artikel 10.33 van de Wet Milieubeheer is vastgelegd dat de gemeente zorg moet dragen voor de inzameling en transport van het stedelijk afvalwater. In bijzondere omstandigheden kan hiervan worden afgeweken.

Door de wijzigingswet Verankering en Bekostiging van Gemeentelijke Watertaken is per 1 januari 2008 in de Wet op de Waterhuishouding de verbreding van de zorgplicht vastgelegd. Deze was dus niet van kracht tijdens het opstellen van het GRP maar de hoofdlijn van de wijzigingswet was al wel bekend. In artikel 9a is vastgelegd dat de gemeente zorg draagt voor de inzameling en transport van afvloeiend hemelwater voor zover dit niet van het terrein naar de bodem of oppervlaktewater kan worden afgevoerd. In artikel 9b is vastgelegd dat de gemeente in het openbare gebied maatregelen moet treffen om structurele nadelige gevolgen voor aan de grond gegeven bestemming tegen te gaan.

In hoofdstuk II.3 zijn de volledige artikelen opgenomen.

II.2. GRP Haarlem

II.2.1. Toetsing aan van toepassing zijnde wet- en regelgeving

In het GRP Haarlem 2007-2011 wordt voldaan aan de eisen uit de Wet Milieubeheer. De volgende zaken zijn beschreven:

- de aanwezige voorzieningen (GRP hoofdstuk 2);
- de verwachte te vervangen en aan te leggen voorzieningen (GRP bijlage 12 ,13 en 14). Het is niet duidelijk of er al dan niet nieuwbouwplannen in de gemeente Haarlem zijn;
- de wijze van beheer (GRP § 4.7.);
- de milieueffecten (GRP § 4.4. en 4.5. en 4.13.3.);
- de financiële gevolgen (GRP hoofdstuk 6 en bijlage 18).

Er wordt niet expliciet rekening gehouden met het gemeentelijke milieubeleidsplan terwijl dit wel bestaat. De inhoud van het GRP is niet strijdig met de inhoud van de notitie 'hoofdlijnennotitie milieubeleid 2007-2010'.

In het GRP Haarlem 2007-2011 wordt ook voldaan aan de eisen uit de Wet op de Waterhuishouding. Er wordt zowel aandacht besteed aan grondwater als afstromend hemelwater.

II.2.2. Beoordeling aan van toepassing zijnde wet- en regelgeving

In hoofdlijn wordt voldaan aan de Wet Milieubeheer en de Wet op de Waterhuishouding. De enige afwijking is dat er niet expliciet rekening gehouden wordt met het gemeentelijke milieubeleidsplan. Of het beleid uit het GRP afwijkt van het milieubeleidsplan is niet onderzocht.

Daarnaast zijn de volgende kanttekeningen te plaatsen:

- de beschrijving van de aanwezige voorzieningen is beperkt uitgesplitst naar afval- en hemelwater. Dit is wel verplicht;
- de beschrijving van de aanwezige drainage is summier. De aanwezige drainage is wel beschreven in het gemeentelijke grondwaterplan;
- er is geen overzicht van de nieuwbouwlocaties. Dit kan betekenen dat ze er niet zijn maar het is ook mogelijk dat ze niet genoemd zijn.

II.3. Volledige artikelen Wet Milieubeheer

artikel 4.22 Wet Milieubeheer

1. de gemeenteraad stelt telkens voor een daarbij vast te stellen periode een GRP vast;
2. het plan bevat ten minste:
 - a. een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor het transport van stedelijk afvalwater als bedoeld in artikel 10.33, alsmede de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater als bedoeld in artikel 9a van de Wet op de Waterhuishouding, en maatregelen ten einde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, als bedoeld in artikel 9b van laatstgenoemde wet, en een aanduiding van het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe zijn;
 - b. een overzicht van de in de door het plan bestreken periode aan te leggen of te vervangen voorzieningen als bedoeld onder a;
 - c. een overzicht van de wijze waarop de voorzieningen, bedoeld onder a en b, worden of zullen worden beheerd;
 - d. de gevolgen voor het milieu van de aanwezige voorzieningen als bedoeld onder a en van de in het plan aangekondigde activiteiten;
 - e. een overzicht van de financiële gevolgen van de in het plan aangekondigde activiteiten;
3. indien in de gemeente een gemeentelijk milieubeleidsplan geldt, houdt de gemeenteraad met dat plan rekening bij de vaststelling van een GRP.

artikel 4.23 Wet Milieubeheer

1. het GRP wordt voorbereid door burgemeester en wethouders. Zij betrekken bij de voorbereiding van het plan in elk geval:
 - a. Gedeputeerde Staten;
 - b. de beheerders van de zuiveringstechnische werken waarnaar het ingezamelde afvalwater wordt getransporteerd;
 - c. de beheerders van het oppervlaktewater waarop het ingezamelde water wordt geloosd;
2. zodra het plan is vastgesteld, doen burgemeester en wethouders hiervan mededeling door toezending aan de in het eerste lid, onder a tot en met c genoemde organen, en onze Minister;
3. burgemeester en wethouders maken de vaststelling bekend in 1 of meer dag- of nieuwsbladen die in de gemeente verspreid worden. Hierbij geven zij aan op welke wijze kennis kan worden verkregen van de inhoud van het plan.

artikel 10.33 Wet Milieubeheer

1. de gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in artikel 15a van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren;
2. in plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkt het GRP eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt;

3. op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen Gedeputeerde Staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor:
 - a. een gedeelte van het grondgebied van een gemeente, dat gelegen is buiten de bebouwde kom, en;
 - b. een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van minder dan 2.000 inwonersequivalenten wordt geloosd;
4. de ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door Gedeputeerde Staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.

artikel 9a Wet op de Waterhuishouding

1. de gemeenteraad of het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden gevergd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen;
2. de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen tevens zorg voor een doelmatige verwerking van het ingezamelde hemelwater. Onder het verwerken van hemelwater kunnen in ieder geval de volgende maatregelen worden begrepen: de berging, het transport, de nuttige toepassing, het, al dan niet na zuivering, terugbrengen op of in de bodem of in het oppervlaktewater van ingezameld hemelwater, en het afvoeren naar een inrichting als bedoeld in artikel 15a van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren.

artikel 9b Wet op de Waterhuishouding

1. de gemeenteraad of het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort;
3. de maatregelen, bedoeld in het eerste lid, omvatten mede de verwerking van het ingezamelde grondwater, waaronder in ieder geval worden begrepen de berging, het transport, de nuttige toepassing en het, al dan niet na zuivering, op of in de bodem of in het oppervlaktewater brengen van ingezameld grondwater, en het afvoeren naar een inrichting als bedoeld in artikel 15a van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren;
4. de ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door Gedeputeerde Staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.

BIJLAGE III Toetsing aan de Leidraad Riolering

III. TOETSING AAN DE LEIDRAAD RIOLERING

III.1. Opbouw GRP volgens de Leidraad Riolering

In de Leidraad Riolering (document van stichting Rioned met de algemeen geaccepteerde kennis op het gebied van techniek, beleid, regelgeving en financiering), module A1050 GRP: Planvorming gemeentelijke watertaken wordt een structuur gegeven voor de opbouw van een verbreed GRP en het proces om tot een GRP te komen (zie hoofdstuk III.4). Deze structuur was niet beschikbaar op het moment van schrijven van het GRP omdat tijdens het schrijven van het GRP de module nog niet vernieuwd was. De hoofdstructuur is echter niet gewijzigd.

III.2. Toetsing opbouw GRP Haarlem

In tabel III.1 zijn de inhoudsopgaven van het standaard GRP Leidraad Riolering naast elkaar weergegeven. De tabel laat zien dat er aantal afwijkingen in de structuur zitten. Deze bestaan voornamelijk uit het splitsen van hoofdstukken in meerdere hoofdstukken of juist de samenvoeging van meerdere hoofdstukken in 1 hoofdstuk. Alle onderdelen komen in het GRP voor maar de structuur wijkt op sommige plaatsen sterk af.

tabel III.1. Inhoudsopgave van standaard GRP Leidraad Riolering

standaard GRP Leidraad Riolering	GRP gemeente Haarlem	opmerkingen
1. Inleiding	1. Inleiding	
2. Evaluatie	4. Toetsing bestaande situatie en strategie	
3. Gewenste situatie	3. Gewenste situatie	
4. Huidige situatie en toetsing	2. Het rioolstelsel van Haarlem 4. Toetsing bestaande situatie (en strategie)	in hoofdstuk 4 zijn de toetsing en de opgave gecombineerd
5. De opgave	4. (Toetsing bestaande situatie) en strategie 5. Grond-, oppervlakte-, en bluswater	in hoofdstuk 4 zijn de toetsing en de opgave gecombineerd de verbreding van de zorgtaken zijn in dit hoofdstuk opgenomen
6. Organisatie en financiën	6. Financiën en toelichting activiteiten 7. Personele aspecten	
7. Conclusie en besluit	8. Bestuurlijke context	

In het GRP wordt veel aandacht besteed aan hoofdstuk 4, de strategieën bij de maatstaven. Dit heeft meer het karakter van een operationeel plan.

III.3. Beoordeling opbouw GRP

Als naar de inhoud van het GRP wordt gekeken valt als eerste het detailniveau op. Het plan is zeer volledig en voorzien van veel details. De Leidraad adviseert om het GRP uit te werken in operationele programma's waarin het beleid uit het GRP vertaald wordt in activiteiten. In het GRP Haarlem 2007-2011 zijn alle activiteiten al benoemd. Het GRP en de operationele plannen zijn hierdoor als het ware samengevoegd. Hierdoor komen de hoofdstrategie, de strategische keuzes met de daarbij behorende risico's niet helder naar voren.

De evaluatie in het GRP Haarlem 2007-2011 is beperkt en betreft voornamelijk de evaluatie van de activiteiten. Er wordt niet geëvalueerd over de strategie van de afgelopen jaren die geleid heeft tot het bereiken van de doelstellingen. De evaluatie van de strategie is van belang omdat op basis van de evaluatie van de strategie beoordeeld kan worden of de strategie gewijzigd dient te worden.

III.4. Voorbeeld inhoudsopgave GRP uit Leidraad Riolering samenvatting

1. Inleiding (aanleiding, geldigheidsduur, totstandkoming)
2. Evaluatie
3. Gewenste situatie
 - 3.1. Inleiding
 - 3.2. Verkenning omgeving
 - 3.3. Beleidskeuzes stedelijk afvalwater, regen- en grondwater
 - 3.3. Doelen voor de planperiode
 - 3.4. Functionele eisen en maatstaven
 - 3.5. Meetmethoden
 - 3.6. Voorwaarden voor effectief beheer
 - 3.7. Overleg met andere overheden en relatie met andere plannen
4. Huidige situatie en toetsing
 - 4.1. Inleiding
 - 4.2. (Stedelijk)afvalwater
 - 4.2.1. Nog niet-aangesloten bebouwing
 - 4.2.2. Afvoer en behandeling van afvalwater
 - 4.2.3. Overzicht aanwezige voorzieningen
 - 4.2.4. Toestand van objecten
 - 4.2.5. Functioneren van de voorzieningen
 - 4.3. Regenwater
 - 4.3.1. Verwerking van regenwater
 - 4.3.2. Overzicht aanwezige voorzieningen
 - 4.3.3. Toestand van objecten
 - 4.3.4. Functioneren van de voorzieningen
 - 4.4. Grondwater
 - 4.4.1. Inzicht grondwaterregime
 - 4.3.2. Overzicht aanwezige voorzieningen
 - 4.4.2. Klachten
 - 4.4.3. Overlast
 - 4.5. Gebruik van de voorzieningen
5. De opgave
 - 5.1. Aanleg van voorzieningen
 - 5.1.1. Aanleg bij bestaande bebouwing
 - 5.1.2. Aanleg bij nieuwbouw
 - 5.2. Beheer van bestaande voorzieningen
 - 5.2.1. Stedelijk afvalwater
 - 5.2.2. Regenwater
 - 5.2.3. Grondwater
6. Organisatie en financiën
 - 6.1. Personele middelen: te leveren arbeidsinspanning
 - 6.2. Financiële middelen: kosten
 - 6.3. Kostendekking
7. Conclusies en besluit

BIJLAGE IV Controle berekeningen kostendekkingsplan

IV. CONTROLE BEREKENINGEN KOSTENDEKKINGSPLAN

IV.1. Opbouw kostendekkingsplan

In een kostendekkingsplan zijn 3 hoofdposten te onderscheiden:

- inkomsten;
- exploitatielasten;
- kapitaallasten.

In het GRP Haarlem 2007-2011 zijn 2 kostendekkingsplanvarianten opgenomen, namelijk een kostendekkingsplan conform de methodiek die gebruikt werd tot 2007 (in het GRP vermeld als huidige situatie) en een kostendekkingsplan met een rioolfonds. De lasten zijn bij beide kostendekkingsplanvarianten gelijk. Bij de inkomsten zitten een aantal verschillen.

Het kostendekkingsplan van de gemeente Haarlem bestaat uit een zeer groot aantal Excel-bestanden die op diverse wijze met elkaar gekoppeld zijn. Elk Excel-bestand bestaat uit een aantal tabbladen. Het hoofdbestand is dekking grp2.xls. De controle van de berekeningen heeft zich hier op gericht en waar nodig zijn de achterliggende bestanden gecontroleerd.

IV.2. Kapitaallasten

De kapitaallasten bestaan uit 2 componenten:

1. de bestaande kapitaallasten uit de periode voor de planperiode dus tot 2006;
2. de nieuwe kapitaallasten uit de periode vanaf de planperiode dus 2007-2047.

IV.2.1. Bestaande kapitaallasten

controle berekening bestaande kapitaallasten

In het bestand 'bestaande kap lasten.xls' zijn de kapitaallasten berekend van de investeringen tot en met 2004. In deze berekeningen vallen de volgende zaken op:

- alle investeringen worden in 40 jaar afgeschreven met uitzondering van grondwateronderzoek algemene aard 2003. Dit onderzoek wordt in 5 jaar afgeschreven;
- de gehanteerde afschrijvingstermijn komt niet overal overeen met het besluit afschrijvingstermijnen 2005;
- in de rekensheet zitten een paar fouten waardoor de berekende kapitaallasten EUR 28.512,- hoger zijn dan in werkelijkheid.

beoordeling bestaande kapitaallasten.

Als gevolg van een aantal fouten in de rekensheets komen de kapitaallasten in werkelijkheid iets lager uit. Het verschil van EUR 28.000,- is echter te verwaarlozen op het totale bedrag van ruim M€ 84. Het toepassen van de gedifferentieerde afschrijvingstermijnen zal op korte termijn zorgen voor een toename van de kapitaallasten en op langere termijn voor een afname. De omvang van dit effect is echter relatief beperkt.

IV.2.2. Nieuwe kapitaallasten

controle berekening nieuwe kapitaallasten

De nieuwe kapitaallasten zijn gebaseerd op basis van de verwachte investeringen. Voor de periode tot en met 2015 zijn de verwachte investeringen gebaseerd op een projectenplanning. De berekeningen zijn gecontroleerd en zijn, voor zover kan worden beoordeeld, correct. De gehanteerde uitgangspunten (aanleglengtes en eenheidsprijzen) zijn niet gecontroleerd.

De investeringen voor de periode na 2015 zijn bepaald op basis van de vervangingsleeftijd van de riolering. Om sterke schommelingen in de investering tegen te gaan, zijn de uitgaven uitgemiddeld. Dit is niet vastgelegd in het GRP.

Voor de bepaling van de investeringsomvang wordt een aantal keren gebruik gemaakt van eenheidsprijzen. De eenheidsprijzen zijn niet opgenomen in het GRP.

De drainage-investeringen zijn uitgesplitst in 2 scenario's. In het eerst scenario zijn de investering gelijk gesteld aan 8 % van de rioolvervangingskosten conform het Gemeentelijke Grondwaterplan (GGP). In het tweede scenario is extra drainage-aanleg en zijn grondwatermaatregelen meegenomen. Volgens het GRP worden scenario's uitgevoerd conform het GGP. Het GGP is niet meegenomen in de second opinion en is ook niet gecontroleerd of de bedragen correct zijn overgenomen.

beoordeling nieuwe kapitaallasten

De opbouw van de nieuwe kapitaallasten is complex omdat gebruik wordt gemaakt van 5 Excel-bestanden. Dit komt de overzichtelijkheid niet ten goede. Er zijn echter geen significante afwijkingen in de berekeningen geconstateerd.

IV.3. Exploitatielasten

IV.3.1. Beoordeling van de exploitatielasten

Er zijn geen afwijkingen geconstateerd in de berekeningen van de exploitatielasten.

IV.4. Inkomsten

IV.4.1. Methodiek 2007

controle methodiek 2007

De inkomsten bestaan uit het rioolrecht. Dit is het recht dat per heffingseenheid wordt geheven. In Haarlem wordt uitgegaan van 75.883 heffingseenheden in 2008. Aangenomen is dat het aantal heffingseenheden geleidelijk stijgt tot 76.637 in 2013. De onderbouwing van de stijging ontbreekt. De inkomsten zijn het rioolrecht maal het aantal heffingseenheden. Het rioolrecht stijgt zodanig dat de kosten met het rioolrecht worden gedekt.

Het is niet duidelijk waarom er met een toename van het aantal heffingseenheden wordt gerekend. Dit is niet toegelicht.

beoordeling methodiek 2007

De methodiek 2007 is goed toegepast. Er zitten geen rekenfouten in de gebruikte bestanden. De gebruikte stijging van het aantal heffingseenheden vormt vrijwel geen risico omdat de stijging zeer beperkt is.

IV.4.2. Methodiek fonds

controle methodiek fonds

Het verschil met de methodiek 2007 is dat bij fonds het rioolrecht tot 2016 stijgt met EUR 15,-- per jaar en daarna constant blijft. In de berekening valt op dat er rente is toegerekend aan het fonds. Dit is niet toegestaan. Hierdoor zijn de inkomsten in werkelijkheid circa M€ 19 lager dan waar de berekening van uit is gegaan. Verder zijn er geen afwijkingen geconstateerd.

beoordeling methodiek fonds

Door de toerekening van rente worden de inkomsten overschat. De verwachting is dat met de uitgangspunten die nu gebruikt zijn voor het berekenen van het fonds, op termijn een tekort ontstaat. Daarnaast valt op dat er maar 1 fondsvariant is doorgerekend met een stijging en geen andere varianten zijn doorgerekend met een andere stijging van het rioolrecht of een ander maximum van het rioolrecht.

IV.5. Risico's kostendeckingsplan

Samengevat is het belangrijkste risico in het kostendeckingsplan de rentetoerekening aan de egalisereserve (fonds). De totale inkomsten vallen hierdoor in werkelijkheid in 40 jaar, M€ 19 lager uit.

BIJLAGE V Toetsing financiële wet en regelgeving

V. TOETSING FINANCIËLE WET- EN REGELGEVING

V.1. Van toepassing zijnde wet- en regelgeving

Voor een GRP zijn op financieel gebied, naast de eigen gemeentelijke regelgeving als de Verordening ex. artikel 212 van de Gemeentewet, voornamelijk de Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) van toepassing.

V.1.1. Gemeentewet

Met ingang van 1 januari 2008 is de Gemeentewet aangepast en aangevuld. In artikel 228a is opgenomen dat onder de naam rioolheffing een belasting kan worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

1. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en;
2. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Voor de kosten kunnen 2 afzonderlijke belastingen worden geheven.

Onder de kosten wordt mede verstaan de omzetbelasting die als gevolg van de Wet op het BTW-compensatiefonds recht geeft op een bijdrage uit dat fonds.

In het koninklijk besluit dat bij de inwerkingtreding van de wet hoort, is vastgelegd dat de omzetting van de gemeentelijke rioolrechtverordening naar de nieuwe systematiek uiterlijk 1 januari 2010 moet hebben plaatsgevonden.

Artikel 229b bepaalt dat het rioolheffingstarief maximaal kostendekkend mag zijn. Toetsing hiervan gebeurt op begrotingsbasis.

V.1.2. BBV

Het BBV bevat de voorschriften voor begrotings- en verantwoordingsdocumenten van provincies en gemeenten. Met ingang van het begrotingsjaar 2004 is het BBV vigerend beleid geworden. Voor het rioolbeheer en het gemeentelijke rioleringsbeleid is een aantal artikelen van groot belang, omdat zij de basis zijn voor de toetsing door de provincie. Het gaat daarbij om de volgende artikelen:

artikel 42 Bestemmingsreserve

De raad kan het gerealiseerde resultaat in een jaar op een bestemmingsreserve muteren. Aanbevolen wordt dit te doen.

artikel 44.2 Voorzieningen

Het BBV staat de inrichting van voorzieningen toe voor:

1. toekomstig groot onderhoud;
2. toekomstige vervangingen.

De zogenaamde rioolfondsen die conform de oude regelgeving (CV95) door veel gemeenten werden gebruikt zijn niet meer toegestaan.

artikel 45 Rentetoerekening

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn **niet** toegestaan.

artikel 59.1 Activeren

Alle investeringen met een economisch nut worden geactiveerd.

In de nadere toelichting bij het BBV wordt duidelijk dat alle investeringen in de riolering (dat wil zeggen niet tot de exploitatie behorend) gezien moeten worden als investeringen met een economisch nut.

artikel 60 Kosten voor onderzoek

Kosten van onderzoek en ontwikkeling kunnen onder voorwaarden geactiveerd worden.

artikel 64.3 Afschrijvingsduur

De afschrijvingsduur moet zijn afgestemd op de verwachte gebruiksduur.

V.1.3. Verordening ex. artikel 212 van de Gemeentewet

In der verordening ex. artikel 212 van de Gemeentewet zijn de volgende afschrijvingstermijnen opgenomen:

- onderzoek en ontwikkeling 5 jaar;
- gemalen 40 jaar;
- riolering 40 jaar;
- drainage 40 jaar;
- elektrische installaties 20 jaar.

V.2. GRP Haarlem

V.2.1. Gemeentewet toetsing

Hieronder wordt kort het in het GRP vastgelegde beleid getoetst aan de voorwaarden in paragraaf 1.1.1.

Alle kosten voortkomend uit de 3 zorgplichten (afvalwater, hemelwater en grondwater) worden verhaald op de gebruikers.

Er is geen verplichting om 2 heffingen te hanteren, 1 voor afvalwater en 1 voor hemelwater en grondwater, het mag. De gemeente kiest er vooralsnog voor om dat niet te doen.

In de kosten wordt de betaalde (deels) omzetbelasting opgenomen.

De rioolrechtverordening is nog niet aangepast aan de nieuwe systematiek. Dit dient voor 1 januari 2010 te gebeuren.

De begroting voor 2007 laat een overschot zien aan inkomsten.

De bluswatervoorzieningen worden gefinancierd uit de rioolheffing.

V.2.2. Gemeentewet beoordeling

Het GRP voldoet grotendeels aan de eisen uit de Gemeentewet. Alleen het feit dat in 2007 de inkomsten op het rioolrecht groter waren dan de uitgaven, is niet conform de eisen. Omdat dit voor de latere jaren niet meer het geval is, is het risico klein. De gemeente zal de vervanging van de rioolrechtverordening door een rioolheffingsverordening in de loop van 2009 op moeten pakken zodat de verordening per 1 januari 2010 up-to-date is. Via de VNG is een modelverordening beschikbaar. Daarnaast dienen de bluswatervoorzieningen niet uit de rioolheffing te worden gefinancierd.

V.2.3. BBV-toetsing

De toetsing zal artikelsgewijs worden uitgevoerd.

artikel 42 Bestemmingsreserve

In Haarlem worden de resultaten op het product riolering in een bestemmingsreserve verwerkt. Bij aanvang van de planperiode was de reserve EUR 850.000,-- positief. Op begrotingsbasis dient de reserve EUR 0,-- te zijn.

artikel 44.2 Voorzieningen

In het GRP is een voorziening ingericht, foutief aangeduid als fonds, waarin geld wordt gereserveerd voor de dekking van de kapitaallasten, die voortkomen uit investeringen in vervangingen en maatregelen. Blijkens de toelichting in het GRP wordt (groot) onderhoud in de definitie van het BBV volledig uit de exploitatie gefinancierd.

De voorgestelde methode is niet conform de bedoeling van het BBV met betrekking tot voorzieningen. Investeringen in vervangingen (en maatregelen) worden **of** geactiveerd **of** ten laste gebracht van een voorziening. De in het GRP toegepaste methode doet beide en daarmee krijgt de voorziening de vorm van een egalisatiereserve. Echter een egalisatiereserve is idealiter EUR 0,-- groot. Zij dient slechts voor de opvang van resultaten uit een eerder jaar.

artikel 45 Rentetoerekening

Uit de tekst van het GRP blijkt dat er rente wordt toegevoegd aan de voorziening (zie pagina 87).

artikel 59.1 Activeren

De gemeente kiest voor een mix van activeren en kosten toerekenen aan een voorziening. Uit het GRP blijkt nergens dat er investeringen uit lopende middelen worden betaald.

artikel 60 Kosten voor onderzoek

Een deel van de kosten voor onderzoek wordt geactiveerd. Door de summiere omschrijving in het GRP valt toetsing aan de voorwaarden uit het BBV niet uit te voeren.

artikel 64.3 Afschrijvingsduur

Als afschrijvingsperiode wordt 40 jaar gehanteerd voor **alle** investeringen. Conform het Besluit afschrijvingstermijn moet dit zijn:

- onderzoek en ontwikkeling 5 jaar;
- gemalen 40 jaar;
- riolering 40 jaar;
- drainage 40 jaar;
- elektrische installaties 20 jaar.

V.2.4. BBV-beoordeling

De wijze waarop in het GRP wordt omgegaan met de voorziening en het activeren van investeringen, lijkt in overeenstemming met het BBV. Alle investeringen worden geactiveerd of ten laste gebracht van de voorziening. Echter in afwijking van het BBV wordt wel rente toegerekend aan de voorziening. Het correct toepassen van deze regel kan leiden tot een andere afweging met betrekking tot het vorige punt. Ook de afschrijvingstermijnen, zoals die uit het GRP kunnen worden opgemaakt, zijn niet in overeenstemming met het BBV. In de eerste plaats gaat riolering in Haarlem langer mee dan 40 jaar. Verder wordt voor componenten met een belangrijk kortere levensduur, zoals elektrische en mechanische onderdelen, geen aangepaste afschrijvingstermijn gehanteerd in het GRP, terwijl dit wel moet conform het besluit afschrijvingstermijnen 2005.

BIJLAGE VI Controle gevolgde procedures

VI. CONTROLE GEVOLGDE PROCEDURES

VI.1. Procedure voorschrift

In artikel 4.23 van de Wet Milieubeheer (zie hoofdstuk II.3) is de procedure voor het opstellen van het GRP vastgelegd. Hierin staat wie bij de voorbereiding van het plan moet worden betrokken en aan wie het plan moet worden toegestuurd.

De gemeente Haarlem moet de volgende actoren bij het opstellen van het plan betrekken:

- de Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland;
- het hoogheemraadschap van Rijnland;
- Rijkswaterstaat Noord-Holland.

Nadat het GRP is vastgesteld, moet het aan de bovenstaande partijen en aan de minister van VROM worden toegezonden. Daarnaast dienen burgemeester en wethouders de vaststelling te publiceren in minimaal 1 dag- of weekblad die in de gemeente Haarlem worden verspreid.

VI.2. Toetsing van de gevolgde procedures

Uit bijlage II van het GRP blijkt dat alle partijen die volgens de Wet Milieubeheer bij het opstellen van het GRP betrokken moeten worden, ook in het proces zijn betrokken. Uit het GRP is niet op te maken of het GRP na vaststelling aan de genoemde partijen is toegezonden en of de vaststelling is gepubliceerd in een dag- of weekblad.

VI.3. Beoordeling

Tijdens het opstellen van het GRP is met de in de Wet Milieubeheer voorgeschreven partijen overleg gevoerd. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het GRP afwijkt van het raadsbesluit wat betreft de personele middelen en dat de Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland haar zorgen uit over de huidige personele bezetting.

Witteveen+Bos
 Louis Armstrongweg 6
 postbus 10095
 1301 AB Almere
 telefoon 036 548 29 00
 telefax 036 533 38 83

onderwerp vervolgonderzoeken GRP Haarlem
 project second opinion GRP
 opdrachtgever gemeente Haarlem
 projectcode HLM445-1
 referentie HLM445-1/jenj/008
 opgemaakt door ir. D.H. Meijer
 goedgekeurd door ir. J.W. Hartemink
 status definitief
 datum opmaak 1 april 2009
 bijlagen vergelijking eenheidsprijzen
 nacalculatie
 begroting

paraaf

aan	gemeente Haarlem	N.B. Kluwen MSc. J.J.K. Teeuw
kopie	Witteveen+Bos	ir. J.W. Hartemink

inleiding

In het kader van de second opinion GRP Haarlem 2007-2011 zijn drie vervolgonderzoeken uitgevoerd:

- de gebruikte eenheidsprijzen van wijkzaken (WZ) zijn vergeleken met de eenheidsprijzen van het ingenieursbureau (IB);
- op basis van het project Kloppersingel zijn de eenheidsprijzen van het IB en WZ gecontroleerd;
- de begroting van de gemeente Haarlem is vergeleken met de begroting uit het GRP.

In deze notitie zijn de uitkomsten van de vergelijking beschreven en zijn vier extra scenario's opgenomen voor de ontwikkelingen van de rioolheffing:

1. conform het GRP met egalisereserve maar zonder rentetoerekening aan de reserve;
2. conform het GRP maar met een stijging van de rioolheffing met een vast bedrag zodanig dat de egalisereserve niet negatief wordt;
3. conform het GRP maar de investeringen worden direct gefinancierd vanuit de voorziening;
4. conform het GRP maar de investeringen worden direct gefinancierd vanuit de voorziening en de stijging van de rioolheffing met een vast bedrag is zodanig dat de egalisereserve niet negatief wordt.

vergelijking eenheidsprijzen

De eenheidsprijzen van WZ en IB zijn met elkaar vergeleken. Uit deze vergelijking blijkt dat de prijzen voor het vervangen van 1 m riool exclusief toeslagen, drainage en verharding van het IB 5-10 % lager zijn dan de prijzen van WZ (bijlage I tabel I.1).

De totale prijzen inclusief toeslagen, drainage en verharding van het IB zijn voor de kleine leidingen 10-30 % hoger dan de prijzen van WZ, voor de gemiddelde riolen 10 % hoger dan WZ en voor de grote riolen 5 % dan WZ (bijlage I tabel I.2). Als er geen drainage wordt aangelegd zijn de verschillen nog iets groter (tabel I.3).

Het verschil in de eenheidsprijzen wordt veroorzaakt doordat:

- het IB uit gaat van een toeslag van 75 % en WZ van 41 %;
- het IB uit gaat van een standaard verhardingsbreedte van 6 m en bij WZ is dit afhankelijk van de diameter van de leiding.

De gemiddelde meterprijs van het IB (EUR 1.000,-- per m) en WZ (EUR 900,-- per m) liggen ruim (EUR 200,--) boven de landelijk gemiddelde meterprijs (EUR 730,-- per m). Het verschil wordt hoofdzakelijk name veroorzaakt door het verschil in bestratingskosten.

nacalculatie Kloppersingel

Voor het project Kloppersingel (aanleg BBB van 450 m³ en een rioolvervanging tweemaal een Ø 900 mm over een afstand van 500 m) is door het IB een nacalculatie gemaakt. Het werk is door het IB bestempeld als 'een werk met een niet al te hoge moeilijkheidsgraad'. In bijlage II is een samenvatting van de nacalculatie gegeven. De gebruikte eenheidsprijzen voor de leidingaanleg komen goed overeen. De raming van de kosten van het BBB is aan de hoge kant. Echter het is niet mogelijk om op basis van een nacalculatie conclusies te trekken. Daarnaast is door het IB aangegeven dat het een niet al te complex werk is geweest. Om goede conclusies te trekken is meer onderzoek noodzakelijk, maar dit valt buiten de scope van de vervolgonderzoeken in het kader van de second opinion.

vergelijking begroting Haarlem met de begroting uit het GRP

Naar aanleiding van de second opinion zijn de begrotingen uit het GRP en de werkelijke begroting van de gemeente Haarlem voor 2008 en 2009 met elkaar vergeleken (zie bijlage III). In de vergelijking vallen de volgende zaken op:

- de personeelskosten zijn ongeveer even hoog. Dit is opvallend omdat in het GRP gerekend is met een uitbreiding van 3,2 fte die nog niet gerealiseerd is;
- de veegkosten die aan de riolering worden toegerekend zijn in de werkelijke begroting 33 % van de totale veegkosten. In het GRP is aangenomen dat dit 5 % is. Dit zorgt voor een verschil van ruim EUR 800.000,--;
- de toegerekende heffingskosten zijn in 2008 en in 2009 lager dan waar in het GRP mee is gerekend;
- de kapitaallasten in 2008 zijn in werkelijkheid hoger dan waar in het GRP mee is gerekend. Dit is opvallend omdat de meeste rioleringsprojecten zijn vertraagd;
- de kapitaallasten in 2009 zijn lager dan waar in het GRP mee is gerekend. Dit is conform de verwachting;
- de dotatie aan de egaliseringsreserve is in 2009 ruim EUR 700.000,-- hoger dan waar in het GRP is van uitgegaan;
- de totale lasten in 2008 waren M€ 1,5 hoger dan de prognose van het GRP en in 2009 M€ 1 hoger. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de toerekening van de veegkosten en de omvang van de stijging van de egaliseringsreserve. In 2008 is hier meer geld naar toegegaan omdat de geprognosticeerde stijging van het rioolrecht niet is doorgegaan;
- de rioolheffing is niet kostendekkend.

De conclusie is dat de werkelijke begroting op een aantal punten sterk afwijkt van de begroting uit het GRP. Om het rioolrecht kostendekkend te laten zijn moet het rioolrecht nog sterker stijgen dan gepland.

scenario's

Op basis van de uitgangspunten van het GRP zijn vier aanvullende scenario's doorgerekend. Het eerste scenario is het scenario uit het GRP maar zonder rentetoerekening aan de egaliseringsreserve en met een maximaal rioolrecht van EUR 229,--.

Het tweede scenario is het scenario waarbij de rioolheffing stijgt met een vast bedrag zodanig dat de egaliseringsreserve niet negatief wordt. In dat geval moet de rioolheffing stijgen met EUR 11,50 per jaar tot EUR 234,-- in 2020.

Het derde scenario is het scenario waarbij de investeringen direct gefinancierd worden vanuit de voorziening. Er wordt geen rente toegerekend aan de voorziening. Als uitgegaan wordt van een maximale stijging van EUR 15,00 per jaar komt het rioolrecht uit op EUR 218,--.

Het vierde scenario is het scenario waarbij de rioolheffing stijgt met een vast bedrag zodanig dat de egalisatiereserve niet negatief wordt en waarbij de investeringen direct gefinancierd worden vanuit de voorziening. In dat geval moet de rioolheffing stijgen met EUR 11,50 per jaar tot EUR 227,--.

In tabel 1 zijn de uitkomsten van de berekeningen weergegeven. In de tabel staat de stijging per jaar, het maximum tarief en het jaar waarin het maximum tarief wordt bereikt.

tabel 1. Uitkomsten scenario's rioolheffing

scenario	stijging per jaar EUR	maximum tarief EUR	jaar maximum tarief
0 GRP 'oude' systematiek	variabel	268	2046
0 GRP met egalisatiereserve	15	221	2016
1 GRP zonder rente	15	229	2017
2 reserve niet negatief	11,50	234	2020
3 GRP directe dekking investeringen	15	218	2016
4 reserve niet negatief directe dekking investeringen	11,50	227	2019

conclusie

De eenheidsprijzen van het IB liggen boven de eenheidsprijzen van WZ. Normaal gesproken zullen de ramingen van het IB nauwkeuriger zijn dan de ramingen van WZ omdat er meer details over de uitvoering bekend zijn. De hogere ramingen van het IB vormen een risico omdat hierdoor de investeringen hoger zijn dan waar in het GRP van is uitgegaan en de kapitaallasten dus hoger zullen uitvallen.

Daarnaast valt op dat de gehanteerde eenheidsprijzen van het IB zeer hoog zijn ten opzichte van de landelijk gemiddelde eenheidsprijzen.

Er zitten grote verschillen tussen de werkelijke begroting en de begroting uit het GRP. Op basis van de werkelijk begroting is het rioolrecht niet kostendekkend.

Als de uitgangspunten van het GRP worden gehanteerd bij de vorming van een voorziening of reserve, zijn er een aantal varianten mogelijk afhankelijk van de snelheid waarmee het rioolrecht mag stijgen. Om te voorkomen dat de reserve negatief wordt, is bij elke variant een sterke stijging in de eerst komende jaren noodzakelijk.

BIJLAGE I Vergelijking eenheidsprijzen

tabel I.1. Eenheidsprijzen WZ en IB exclusief verharding, drainage en toeslagen

diameter Ø mm	WZ	IB	verschil
	EUR/m	EUR/m	EUR/m
300	189	205	-15
400	245	229	16
500	304	268	35
600	378	328	50
700	494	461	34
800	569	528	41
900	662	608	54
1.000	763	735	29
1.250	1.089	986	103
1.500	1.452	1.374	78

tabel I.2. Totale eenheidsprijzen WZ en IB

diameter Ø mm	WZ	IB	verschil
	EUR/m	EUR/m	EUR/m
300	672	909	-238
400	782	874	-92
500	905	1.020	-116
600	1.041	1.124	-83
700	1.245	1.357	-111
800	1.383	1.474	-91
900	1.554	1.614	-60
1.000	1.729	1.836	-107
1.250	2.277	2.277	0
1.500	2.886	2.956	-69

tabel I.3. Totale eenheidsprijzen exclusief drainage WZ en IB

diameter Ø mm	WZ	IB	verschil
	EUR/m	EUR/m	EUR/m
300	554	796	-243
400	649	839	-189
500	773	907	-135
600	909	1.011	-102
700	1.113	1.244	-130
800	1.251	1.361	-110
900	1.422	1.501	-79
1.000	1.597	1.723	-126
1.250	2.145	2.164	-18
1.500	2.754	2.842	-88

BIJLAGE II Nacalculatie

tabel II.1. Samenvatting nacalculatie

	WZ	IB	nacalculatie
Ø 900 mm (EUR/M)	1.407	1.412	1.349
BBB 450 m ³ (EUR/m ³)	2.034		1.800

BIJLAGE III Begroting

tabel III.1. Samenvatting vergelijking begroting

	2008			2009		
	GRP	werkelijk	verschil	GRP	werkelijk	verschil
personeelskosten	458.000	444.000	-14.000	458.000	488.000	30.000
directe kosten	1.564.000	1.460.000	-104.000	1.596.000	1.781.000	185.000
veegkosten	170.000	1.009.000	839.000	170.000	998.000	828.000
heffingskosten	396.000	156.000	-240.000	396.000	124.000	-272.000
kapitaallasten	4.935.000	5.092.000	157.000	5.762.000	5.129.000	-633.000
dotatie voorziening	0	600.000	600.000	315.000	1.060.000	745.000
omzetbelasting	218.000	339.000	121.000	218.000	339.000	121.000
totale lasten	7.741.000	9.100.000	1.359.000	8.915.000	9.919.000	1.004.000
totale inkomsten	7.741.000	7.933.000	192.000	8.915.000	7.933.000	-982.000
dekkingsgraad	100 %	87 %		100 %	80 %	